

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

**Jaké faktory působí v rozhodování
rodičů při umístění dítěte do
waldorfské školy**

Irena Janská

Katedra sociální pedagogiky
Vedoucí práce: Mgr. Marie Ortová
Studijní program: Sociální práce
Kód studijního programu: B7508
Studijní obor: Pastorační a sociální práce

Praha 2007

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem: Jaké faktory působí v rozhodování rodičů při umístění dítěte do waldorfské školy, napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Buštěhradě, dne 18. 11. 2007

Irena Janská

Anotace

Práce se zabývá praktickou aplikací waldorfské pedagogiky v základním školství v České republice. Cílem je najít faktory, které hrají roli v rozhodování rodičů při umístění dítěte ve škole s touto alternativní pedagogikou. A na základě výzkumu a jeho výsledků navrhnout novou podobu prezentace školy za účelem zvýšení počtu žáků

Práce popisuje Základní školu Dědina v Praze 6, v rámci níž jsou integrovány třídy s waldorfskou pedagogikou. Součástí práce jsou teoretické principy waldorfské pedagogiky, její praktická aplikace v této konkrétní škole a důvody zájmu o danou alternativu. Důvodem pro výběr problematiky je pomoci škole etablovat se na poli současné nabídky základního vzdělávání.

Výzkum je zaměřen na zjišťování faktorů, které působí v rozhodování rodičů o umístění dítěte do waldorfské školy. Dále zjišťuje důvody zájmu rodičů o waldorfskou pedagogiku. Nástrojem výzkumu je dotazník a rozhovor.

Autorka práce vychází ze stávajícího stavu prezentace školy a školních akcí.

Klíčová slova

Waldorfská pedagogika

Celostvorný rozvoj osobnosti dítěte

Motivy v rozhodování rodičů

Základní škola Dědina Praha 6

Summary

Which factors play a role in a parents decision at an child placing to the school with waldorf pedagogy.

This dissertation deals with an practical application of Waldorf pedagogy at the Primary School system in teh Czech Republic.

The goal is to find the factors which play an role in a parents decision at an child placing to the school with this kind of alternative pedagogy.

And on the basis of the research and its result to suggest a new look of a school presentation with a view to increase the number of pupils.

In this work I am describing Primary School Dědina located in Prague 6.

At this school the Waldorf classes are integrated.

Part of this work are theoretic principles of Waldorf pedagogy , its practical application in this particular school and reasons of interest in the given option.

I chose this theme to help the school establishes on an area of a present offer of the Primary Education.

The research is focusing on a determining factors which cause a parents decision to place their child in the Waldorf School.

The next step is to find out a parents interest in Waldosrf pedagogy.

The research tool is the quectionnaire and the interview.

The author of this work is based on the existing condition of a school presentation and school activities.

Keywords

Waldorf pedagogy

Complete child personality development

Parents decision motivation

Primary school Dědina Prague 6

Poděkování

Za pomoc a vedení k úspěšnému zpracování vedoucí práce: Mgr. M. Ortové
Všem, kteří mi umožnili přístup k informacím: Kolegiu učitelů waldorfských
tříd ZŠ Dědina, spolku rodičů Waldorfská aktivita

Obsah

Úvod.....	8
1. Popis zařízení.....	12
1.1. Současné legislativní zakotvení.....	13
1.2. Sídlo.....	14
1.3. Personální zajištění.....	14
1.4. Zázemí.....	14
2. Popis programu zařízení.....	15
2.1. Výukový program.....	15
2.1.1. Základní východiska.....	15
2.1.2. Vývojové fáze dítěte.....	17
2.2. Výuka.....	20
2.2.1. Složení výuky.....	20
2.2.2. Nástroje výuky.....	23
2.2.3. Princip výchovy a výuky.....	26
2.4. Učební plán.....	27
2.5. Hodnocení.....	27
3. Co tvoří atmosféru školy.....	28
3.1. Škola jako sociální organismus.....	29
3.1.1. Princip sociální trojčlennosti.....	29
3.1.2. Praktická aplikace sociální trojčlennosti ve fungování školy.....	31
3.1.2.1. Školní akce.....	32
3.4. Řízení školy – kolegium.....	34
3.4.1. Co je kolegium, práce kolegia.....	35
3.4.2. Osobnost učitele.....	36
3.4.2.1. Práce učitele v jednotlivých ročnících.....	37
3.4.2.2. Příprava na výuku a po výuce.....	38

3.4.2.3.Práce s rodiči.....	39
4. Současná podoba prezentace školy.....	42
5. Výzkum faktorů.....	45
5.1. Realizace kvantitativního výzkumu faktorů	45
5.2. Hypotézy.....	47
5.2.1.Hypotéza dostupnosti.....	47
5.2.2.Hypotéza o atmosféře školy.....	48
5.2.3.Hypotéza o informovanosti.....	49
5.3. Realizace kvalitativního výzkumu – rozhovory.....	50
6. Výsledky výzkumu.....	51
6.1. Statistické zpracování.....	51
6.2. Zhodnocení výsledků a hypotéz kvantitativního výzkumu.....	55
6.3. Zhodnocení výsledků kvalitativního výzkumu.....	58
7. Návrh nového plánu prezentace školy.....	60
Závěr	61
Seznam literatury.....	63
Přílohy	64

Úvod

Práce se zabývá praktickou aplikací waldorfské pedagogiky v základním školství. Cílem je najít faktory, které hrají roli v rozhodování rodičů při umístění dítěte ve škole s touto alternativní pedagogikou v ZŠ Dědina v Praze 6. Dílčím cílem je průzkum motivů, které vedou rodiče k volbě waldorfské pedagogiky, momentů, které jsou pro rodiče na waldorfské pedagogice nejpříťažlivější. Dále je zkoumán důvod jejich rozhodnutí pro výběr waldorfských tříd při ZŠ Dědina v Praze 6 – vzhledem k tomu, že v Praze 5 je samostatná waldorfská škola.

Součástí práce jsou teoretické principy waldorfské pedagogiky, její praktická aplikace v konkrétní škole a důvody zájmu o tuto alternativu. Jedná se o popis aplikace waldorfské pedagogiky v zařízení jímž je Základní škola Dědina v Praze 6, jejíž součástí jsou třídy s výukovým programem – waldorfská pedagogika.

Výsledky výzkumu (proč se rodiče rozhodnou ve prospěch alternativy v této konkrétní škole) by měli sloužit jako podklady k vytvoření projektu na zlepšení prezentace školy vůči veřejnosti. Praktickým uskutečněním nového projektu škola usiluje o lepší informovanost veřejnosti a zvýšení jejího zájmu o tuto alternativu, což by mohlo vést ke zvýšení počtu žáků ve škole.

Důvodem pro výběr dané problematiky je pomoci škole etablovat se na poli současné nabídky základního vzdělávání. Poukázáním na hlavní důvody vyhledávanosti této alternativy rodiči pro své děti, může být docíleno kvalitnější prezentace při oslovování rodičů potenciálních žáků. Hlavním důvodem je naplněnost tříd vyžadovaná Úřadem městské části

Prahy 6¹ a tím snížení finančních úhrad spojených s doplácením úvazků učitelů, které rodiče žáků hradí.

Waldorfské školy jsou alternativním modelem školství, založeného R. Steinerem na počátku 20. století. V ČR se toto školství začalo rozvíjet na počátku 90. let 20. století se změnou politického klimatu a příchodem demokracie, která vytvořila pluralitní prostředí ve všech oblastech společenského života, čímž se otevřely i nové možnosti v oblasti vzdělávání.

Situace, ve které vznikají a rozvíjejí se waldorfské školy, se vyvíjela následovně. V letech 1997 – 2002 provádělo ministerstvo školství tzv. pokusné ověřování vzdělávacího programu Waldorfská škola. V prosinci 2002 České sdružení pro waldorfskou pedagogiku (nositel programu) požádalo o ukončení pokusného ověřování a zařazení programu do standardního režimu. Vyhodnocení pokusného ověřování ze strany ministerstva bylo zcela pozitivní, vše šlo k uznání programu, avšak v červnu 2003 ministerstvo školství oznámilo rozhodnutí, že waldorfská pedagogika smí být nadále uplatňována v rámci vzdělávacích programů Základní, Obecná či Národní škola s využitím Metodického pokynu pro úpravu vzdělávacího procesu. Což vzhledem k výsledkům pokusného ověřování vzdělávacího programu Waldorfská škola bylo zcela absurdní² a ohrožovalo nejen waldorfské školy, ale ve svých důsledcích i pluralitní pojetí vzdělávání v ČR. Na základě protestu veřejnosti a vyjednávání,

¹ Počet žáků na třídu stanovil Obvodní úřad Prahy 6 na 18.

² Waldorfská škola má jiné požadavky na utváření výuky, takže její uplatňování v rámci programů základní, národní nebo obecná škola bylo při zachování učebního plánu waldorfské školy neproveditelné, jedná se o zcela nekompatibilní programy.

ministerstvo k 1.9.2003 schválilo učební plány a učební osnovy³, ale pouze waldorfským školám zapojeným v projektu pokusného ověřování.⁴ Toto rozhodnutí se přímo dotklo také waldorfských tříd, které dnes fungují při ZŠ Dědina. Ty musely přizpůsobit svůj vzdělávací program programu Obecná škola, což zásadně omezilo vzdělávání dle principů waldorfské pedagogiky. Neudržitelný stav vyřešil v roce 2004 vstoupením v platnost nový školský zákon⁵ a tvorba rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání – waldorfská pedagogika.

Po přibližně patnácti letech rozvoje vypadá praktická aplikace waldorfské pedagogiky v Čechách následovně:

Mateřská centra: 6 (Beroun, Boseň, Praha 3, Praha 6, Příbram, Turnov)

Mateřská školka: 16 (Brno Č. Budějovice, Karlovy Vary, Klatovy, Olomouc, Písek, Praha 3, Praha 6, Příbram, Rovensko p. Troskami, Sedlčany, Semily, Staré Ždánice, Strakonice, Turnov, Žďár n. Sázavou)

Základní školy: 8 (Brno, Olomouc, Ostrava, Pardubice, Praha 5, Praha 6, Příbram, Semily)

Střední školy : 4 (Ostrava, Praha, Příbram, Semily)

Speciální škola: 1 (Praha 4)

Organizace zastřešující waldorfskou pedagogiku v ČR: 2 (Asociace waldorfských škol)

^{3,4} časopis Člověk a výchova 2003/3,4, Rekapitulace letního dění kolem waldorfských škol, I. Smolka, s.68

⁵ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) §3

Asociace waldorfských mateřských škol)) - tyto organizace waldorfské školy zastřešují, ale zároveň dohlížejí na kvalitu a dodržování principů waldorfské pedagogiky. Udělují školám status waldorfských škol.

Stručná charakteristika kapitol: První kapitola se zabývá popisem zařízení, kterého se týká projekt výzkumu. Obsahuje podrobné informace o personálním zajištění a zázemí školy. Druhá kapitola je věnována programu zařízení – principům a teoretickým východiskům na kterých je program školy postaven. Třetí kapitola popisuje praktickou aplikaci a využití v praxi. Ve čtvrté kapitole je nastíněna atmosféru školy, jež zčásti určuje výukový program školy a z části lidé (učitelé, rodič, děti), kteří podobu školy utvářejí. Ve páté kapitole je obsažen projekt výzkumu, jeho průběh a výsledek. Šestá kapitola je shrnutím získaných výsledků výzkumu, zhodnocení a návrh nové podoby prezentace zařízení.

Jednotlivé kapitoly v této práci jsou takto poskládány z důvodu vytvoření celistvé představy o zařízení, kterým se výzkum zabývá. Teoretická východiska a praktická aplikace předchází výzkumný projekt, aby bylo možno zřetelněji uchopit důvody proč rodiče věnují pozornost výběru a podněty pro jejich rozhodování. Koncepce struktury práce tak umožňuje globální náhled na problematiku výzkumu.

1. Popis zařízení

Pro objasnění současné situace naplněnosti školy je třeba nahlédnout do minulosti, kdy vznikla iniciativa rodičů pro založení nové waldorfské školy a první třídy.

Od druhé poloviny 90. let bylo zřejmé, že první pražská waldorfská škola svou kapacitou zdaleka nestačí poptávce. Koncem 90. let se postupně zformovala rodičovská iniciativa usilující o založení další waldorfské základní školy v Praze. Její snaha vyvrcholila v roce 2000, kdy se díky vstřícnosti radnice Prahy 6 podařilo otevřít první waldorfskou třídu při základní škole T. G. Masaryka v Ruzyni.

Během následujících dvou let přibyla druhá a třetí třída. Ve školním roce 2002/2003 se radnice Prahy 6, jakožto zřizovatel školy rozhodla pro rekonstrukci a následné jiné využití budovy staré ruzyňské školy. Waldorfským třídám bylo nabídnuto připojení k ZŠ Dědina, která se tak stala jejich novým domovem a půdou pro pokračující budování waldorfské školy. Základní škola na Dědině leží v sídlišti a budova školy je panelová. Při stěhování waldorfských tříd do nové školy (souběžně s touto změnou se odehrávala causa s ministerstvem školství – viz úvod, což vypadalo, že škole hrozí zrušení) se přibližně polovina rodičů rozhodla waldorfské třídy opustit a své děti převést do jiné školy. V důsledku nastalého velkého úbytku žáků byli rodiče, kteří své děti nechali ve waldorfských třídách nuceni nastalou situací nedostatku žáků řešit tak, že se rozhodli společnými silami doplatit úvazky učitelů vlastním profinancováním. Od té doby se škola potýká s nedostatkem

žáků⁶. Čímž se ocitá v začarovaném kruhu – nejsou žáci, doplácí se úvazky učitelů a platba, kterou je třeba hradit, je pro mnohé rodiče vysoká, takže své děti do školy z finančních důvodů neumístí.

V roce 2004 spolek rodičů a kolegium učitelů oslovilo Asociaci waldorfských škol o zprostředkování mentora ze zahraničí, který by obohatil školu o mnohaletou praktickou zkušenost s fungováním waldorfské školy. Škola tak získala mentorku – učitelku z waldorfské školy v německém Wolfsburgu - paní Heide Marie Homey, přijíždí dvakrát ročně, aby předala zkušenosti nasbírané ve své mnohaleté praxi. Zkvalitnění výuky a vedení tříd vede ke zlepšení pověsti školy a tím i zvýšení zájmu rodičů.

1.1. Současné legislativní zakotvení waldorfských tříd při ZŠ Dědina:

Zákon č. 561/2004, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)⁷ - Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání – waldorfská pedagogika

Listina základních lidských práv a svobod čl. 33

Zákon o rodině č.94/1963 Sb.) hlava I § 31

⁶ Průměrný počet žáků na třídu je 14.

⁷ <http://www.msmt.cz/Files/Predpisy1/sb190-04.pdf>

1.2. Sídlo

Základní škola Dědina, Žukovského 6/580, 161 00 Praha 6 – Dědina

1.3. Personální zajištění

Waldorfské třídy spadají pod vedení ZŠ Dědina. Každá z osmi tříd má kmenového třídního učitele, dále jsou zde 2 učitelé jazyků (angličtina, němčina), 1 družinářka, lektorka léčebné eurytmie⁸, sekretářka⁹.

1.4. Zázemí

Škola na Dědině prošla celkovou rekonstrukcí (na rekonstrukci vyčlenila Městská část Prahy 6 140 mil. Kč). Waldorfská část školy bude mít pro svých 9 tříd (zatím obsazeno 8 tříd) družinu a eurytmický sál, na které je vyčleněno celé jedno patro samostatného pavilonu. Novinkou je i nový divadelní sál, který bude využit pro koncerty, vánoční vystoupení žáků a školní akademii, ale i pro vzdělávání a uměleckou činnost rodičů a přátel waldorfské školy. Pro větší bezpečnost dětí a dobrou přístupnost školy byla nově u vstupu do školy zřízena recepce.

⁸ Odučené hodiny platí rodič dítěti individuálně

⁹ Platí se z fondu spolku rodičů

2. Popis programu zařízení

Základní škola Dědina je školou s přibližně 500 žáky. Výuka zde probíhá podle vzdělávacích programů: Základní škola, Obecná škola, Waldorfská škola. V běžných třídách probíhá rozšířená výuka jazyků (anglický jazyk a volitelné – německý a ruský jazyk). Škola je fakultní školou Pedagogické fakulty UK.

2.1. Výukový program

Výukový program Waldorfská škola se svým přístupem i složením liší od standardního výukového programu. V následujících kapitolách jsou podrobněji nastíněny charakteristiky tohoto přístupu i příklady jeho aplikace.

2.1. 1. Základní východiska waldorfské pedagogiky

Waldorfská pedagogika je určitým pedagogickým uměním a zároveň uceleným vzdělávacím programem vyvinutým pro mateřské, základní i střední školy (ve světě je uplatňována formou 12 leté integrované školy). Ve waldorfské škole vzniká užší vazba mezi rodiči a školou. Všichni společně utvářejí prostředí pro vzdělání a růst svých dětí. Jejich vysoká angažovanost v životě školy utváří jedinečné prostředí pro formování sociálních vztahů. Waldorfská škola klade velký důraz na sociální aspekt výchovy. Metody waldorfské výchovy jsou založeny na hlubší znalosti

psychiky dítěte, jeho možností a schopností, rozvíjených diferencovaně podle věkových stupňů. V tomto pojetí výchovy je vzdělávání a výchova dítěte živým procesem mezi učitelem, rodičem a dítětem. Waldorfská pedagogika vychází ze všeobecné nauky o člověku, která stojí na antroposofických základech¹⁰. Jejím stěžejním motivem je vnímání lidské bytosti jako trojčlenné, sestávající z těla, z duše a ducha. Vůči světu se tyto složky projevují v kvalitách myšlení, cítění a vůle. Má-li se člověk vyvíjet jako celistvá a harmonická bytost, je třeba tyto složky udržovat v rovnováze. Jediný správný přístup ve waldorfské pedagogice je tedy takový, který oslovuje všechny tři tyto složky. Součástí výchovného umění ve waldorfské pedagogice je tvořivý umělecký princip, s jehož pomocí se pedagog snaží chápat a podporovat potenciál v dítěti. Nejen v uměleckých předmětech je osloven cit, nejen v rukodělných předmětech je oslovena vůle. I matematika může zaměstnat celé tělo, i dějepis lze v úchvatných obrazech prožívat celou duší. Musí se tak ovšem dívat ve správnou dobu správným způsobem. V pojetí R. Steinera je výchova živým procesem mezi učitelem, rodičem a dítětem. „Není jednostranně zaměřena pouze na intelekt a paměť, jako je tomu v dosavadní běžné praxi, ale především na vývoj celého člověka a rozvoj jeho samostatného myšlení, estetického cítění a vědomého morálního postoje...“¹¹ Waldorfská pedagogika chápe činnost učitele jako umělecký proces, který by měl probíhat s respektováním určitých zákonitostí, jinak ale zcela individuálním způsobem.¹² To jí umožňuje, aby v každém kulturním a národním prostředí, v nejrůznějších školských systémech přijala místní originální podobu, ale zároveň si zachovala svého osobitého ducha.

¹⁰ zakladatelem antroposofie je R. Steiner

¹¹ Výchova ke svobodě, s.5

¹² více v kap. 3.4.1. a 3.4.2.

2.1.2. Vývojové fáze dítěte

Waldorfská pedagogika pracuje se sedmiletými vývojovými cykly. Dítě v každém z těchto sedmiletí potřebuje zcela jiný přístup. Po skončení třetího sedmiletí ve dvacátém prvním roce je člověk dospělý a svůj další vývoj by měl být schopen řídit sám. Celá předchozí výchova by měla směřovat k tomu, aby pro to měl mladý člověk co nejlepší předpoklady.

Dítě v prvním sedmiletí je zcela otevřeno svému okolí. Všechny podněty na ně velice působí a hranice mezi ním samým a vnějším světem není pevná. Dítě vnímá sebe sama jako součást světa. V tomto období se učí nápodobou. Jakékoli apelování na intelekt dítěte v tomto období je nežádoucí. Zatěžuje dítě způsobem, který vůbec neodpovídá stupni jeho vývoje a připravuje základ pro budoucí problémy. Disharmonie z tohoto období zakládají předpoklady pro fyzické nemoci v dospělosti. Navíc – žádáme-li od dítěte v tomto věku úsudek, odsuzujeme je k povrchnosti a přehnané kritičnosti, s níž se bude potýkat v dospívání. Schopnost úsudku totiž teprve později vyrůstá z nálady úcty a obdivu, které jsou vlastní právě tomuto ranému období. Jako vychovatelé malých dětí bychom se měli postarat, aby dítě mohlo v sobě pěstovat úctu a obdiv ke světu a k životu. Postupně se dítě ze světa vyděluje (samo sebe označuje jako „já“, projde obdobím prvního vzdoru, až je schopno vstoupit do dalšího stupně svého vývoje, kdy může zahájit školní docházku.

Ve druhém sedmiletí je situace zcela jiná. Síly, které byly v prvním sedmiletí nutné k vývoji těla, jsou nyní k dispozici pro učení, paměť. Dítě postupně ztrácí dětské rysy, stává se samostatnějším a také od svých vychovatelů již potřebuje něco jiného než v předchozím období. Nastává doba, kdy dítě potřebuje láskyplnou autoritu, takovou autoritu, o níž je

možné se opřít. Potřeba autority vyvěrá z bytosti dítěte a je-li tato touha dobře uchopena, má učitel napůl vyhráno. Vždy se však tato autorita musí snoubit s láskou. Dítě neposlouchá učitele ze strachu nebo z donucení, odevzdává se do jeho rukou s důvěrou a očekává lásku. Stejně silná jako potřeba autority je v tomto období potřeba krásy. Dítě potřebuje umělecky utvářené vyučování, mnoho obrazů, které sytí jeho duši. Učitel snadno pozná zda si počínal dobře. Není-li tomu tak, jsou děti již kolem devátého roku schopné dát mu to najevo. Kolem devátého roku, který je pro waldorfskou pedagogiku tak významný, že bývá nazýván rubikonem, se zcela mění pohled dítěte na svět. Již učitele nesleduje s nevyslovenou otázkou: „Máš mne rád?“ V jeho očích se nyní zračí zvažování: „Stojíš za to, abych tě měl rád?“ Toto období je pro učitele prubířským kamenem, protože dítě začíná velice rychle a bolestně chápat, že nikdo dospělý není dokonalý. A jediné silné pouto lásky, které si učitel se svými žáky vytvořil, jim může pomoci překonat tuto krizi a rozvíjet svoje vztahy na zcela jiném základě. Proto má třída ve waldorfské škole mít jednoho třídního učitele od první do deváté třídy. Třídní učitel by měl učit pokud možno všechny předměty, které zvládne v odpovídající kvalitě¹³.

Třetí sedmiletí je charakteristické nástupem puberty v plné síle. Dítě se již plně vymezilo vůči světu jako individualita a nyní je načase, aby hledalo svoje místo ve světě a odpovídající vztah k realitě. Zde nastupuje opět úplně jiný požadavek na vychovatele. Určujícím momentem ve výchově dospívající mládeže je pravdivost. Děti v tomto věku jsou velice citlivé na lež, či předstírání, odsudek je rychlý a nemilosrdný. Mění se i vztah žáků k učiteli. Končí úloha třídního učitele jako jediného průvodce

¹³ Okruh a střed 4/2002, Obec křesťanů, Praha 2002, Waldorfská škola, J. Radová, s. 35

třídy, „starý třídní“ od třídy odchází a jeho nástupce přebírá třídu s novou úlohou. Má být průvodcem třídy v dalším školním životě, avšak autoritu, ke které se bude nadále upínat, si každý mladý člověk vybírá sám z širšího okruhu lidí. I v utváření vyučování je nyní načase využít síly, které byly dosud zaměstnány jinak, a rozvíjet schopnost abstraktního myšlení a úsudku, jež dosud nebylo vhodné předčasně probouzet. Děti touží po poznání a dostává-li se jim poznání odpovídajícím způsobem, dovedou se v krátké době naučit velmi mnoho. Proto má waldorfská škola dvanáct ročníků, aby se náležitě využilo schopností, jejichž probuzení se po celou dobu připravovalo. Ani v tomto období totiž waldorfská pedagogika neupouští od svých základních atributů, především od hluboké vnitřní souvislosti probírané látky a duševními ději v nitru mladých lidí¹⁴. Zároveň je i v tomto období kladen velký důraz na práci se všemi složkami lidské bytosti¹⁵, aby se zachovala rovnováha a nepřevážilo neživé abstraktní myšlení, které je příčinou krize naší civilizace. Velká pozornost je v tomto období věnována uměleckým a odborným předmětům jako důležitým motivům, jež utvářejí duši mladého člověka.

Ve chvíli, kdy děti projdou cestou svého individuálního duševního vývoje, jsou pozemsky zralé. Zde práce učitele končí. Nejenže se musí umět včas vzdát svého vlivu na dítě. Musí být také schopen vést dítě po jeho vlastní cestě tak, aby ho opravdu propustil ke svobodě. To jest - aby dítěti po celou dobu dospívání pomáhal ze všech sil najít cestu k jeho vlastnímu osudu. A také mu pomáhal vypěstovat síly, které jsou potřebné k uchopení svého osudu do vlastních rukou.

¹⁴ v kap.2.2.3.

¹⁵ Myšlení, cítění vůle, dále kap. 2.2.2.

V další kapitole jsou podrobněji vysvětleny jednotlivé složky výchovy a výuky, pro ucelení obrazu o výuce, jak výuka pracuje s vývojovými fázemi dítěte, které byly vysvětleny v této kapitole.

1.2.Výuka

V této kapitole jsou popsány specifika přístupu k výuce ve waldorfské pedagogice - skladba vyučování, nástroje výuky a skladba učebního plánu atp.

1.2.1. Složení výuky (vyučovací předměty, epochové vyučování)

Waldorfská škola má celou škálu předmětů jako jiné školy, od matematiky a geometrie až po tělesnou výchovu. Waldorfská škola však ještě vedle geometrie staví kreslení forem, které má odpovídajícím způsobem v dětech budovat obrazy božské geometrie, jež jsou člověku vlastní, jež nekladou takový důraz na přesnost, ale spíše na vnitřní pohyb. Jako protipól k tělesné výchově, která je zaměřena na rozvoj fyzické zdatnosti, je ještě eurytmie, pohybová výchova, která zcela specifickým způsobem spojuje tělesné cvičení s duševními obsahy (děti se pohybují v doprovodu hudby nebo mluveného slova). ..“Eurytmie se snaží, aby vyjádřila neviditelná duševní hnutí, která zažíváme při poslechu hudby nebo mluveného slova, navenek viditelnými pohyby. Duše a tělo splynou. Vždyť, co nám leží na srdci, obsah celé lidské duše, běžně vyjadřujeme hrtanem. A to by mělo být vyjádřeno také celým člověkem, tedy jeho pohyby a postoji. A tak jako se rozvíjí a pohybuje hrtan, měl by

se pohybovat a rozvíjet celý člověk. Eurytmii tedy můžeme v přeneseném slova smyslu označit za viditelnou řeč a názornou hudbu. Vnitřní duševní gesta, která žijí v řeči a hudbě, nacházejí v tělesném vyjádření svůj odpovídající výraz. Díky eurytmii tak může být léčeno, co civilizace zničila¹⁶. Ve waldorfské škole je kladen velký důraz na umělecké předměty (hudba, malování, kreslení, eurytmie, dramatická výchova). Jsou chápány především jako další rozměr vývoje dítěte. I rukodělné činnosti (modelování, ruční práce,..) mají velký význam nejen pro vypěstování šikovnosti a obratnosti dětí, nýbrž především jako důležitý faktor při budování vůle mladého člověka. Není důležité jen to, jak je výrobek kvalitní, ale i to, zda je vůbec dokončen. Nedodělané dílo podlamuje vůli, dokončené ji buduje. Proto se například v první třídě všechny děti učí plést, vázat očko za očkem, trpělivě a soustředěně. Nikdo neočekává, že kluci, v jejichž neobratných rukách se horko těžko klube zašmodrchaný pletený obal na flétnu, budou jednou plést vzorované svetry. Radost z hotového výrobku však nemine nikoho, kdo se po všech útrapách dostal do cíle.

Předměty musí být rozvrženy tak, aby se jejich účinnost nerušila, ale podporovala. Proto patří sestavení rozvrhu waldorfské školy k obdivuhodným uměním.

Výuka je rozčleněna na hlavní vyučování a odborné předměty. Každý den první dvě vyučovací hodiny, kdy jsou děti svěží a plné sil, jsou věnovány hlavnímu vyučování, ve kterém jsou vyučovány jednotlivé epochy. Protože dvě hodiny stejnorodého vyučování by děti nevydržely, je hlavní vyučování rozčleněno na rytmickou, pracovní a vyprávěcí část.

¹⁶ Člověk a výchova 2/2000, Dítě a tvořivost, H. Hajnová, s.4

Tímto členěním se výuka dotýká všech bytostných článků dítěte¹⁷ a smysluplným prostřídáním není přetěžován jeden článek na úkor druhého, a tak myšlenková činnost střídá rytmickou a volní činnost zakončuje hlavní vyučování. Tento dvouhodinový blok dává žákům možnost soustředit se na daný předmět, vzniká jim takřkajíc pod rukama, odkrývají se souvislosti. Jednotlivé části vyžadují velice rozdílné schopnosti, které si učitel musí osvojit cvičením.

Epochami se rozumí vyučování např. mateřského jazyka, matematiky, přírodopisu, zeměpisu apod. v několikátýdenním¹⁸ časovém úseku, ve kterém se má učitel s dětmi do probírané látky ponořit, zcela se v ní rozplynout a docílit pokroku, znovu od ní odstoupit a podrobnosti ponechat zapomnění...“Co je rozpomínání? Je to procitnutí jistého komplexu představ. A co je zapomínání? To je usnutí tohoto komplexu představ.“¹⁹

Epochy musí být v průběhu školního roku rozmístěny tak, že podporují jednotlivé síly dítěte v jejich harmonickém střídání. Učitel má možnost svobodně zareagovat na aktuální situaci ve třídě a dát přednost epoše, která je momentálně vhodná. Potřebují –li děti poznatky z vnějšího světa, může vyučovat např. přírodopis, pokud by měly pěstovat vnitřní prostor, může zahájit epochu matematiky, či mateřského jazyka.

¹⁷ myšlení cítění vůle

¹⁸ zpravidla tří týdním, tento časový úsek je odvozen od rytmu éterného těla – viz. člověk jako čtyř článková bytost

¹⁹ R. Steiner, Všeobecná nauka o člověku, s. 116

Ty předměty, které vyžadují rytmické opakování (cizí jazyky, hudba, eurytmie..) se učí vícekrát týdně. Později dopoledne či odpoledne se učí tělesná výchova, ruční práce, dílny a podobně.

Charakteristickým rysem waldorfské pedagogiky je fakt, že děti nemají učebnice. V epochovém vyučování si vytvářejí tzv. epochové sešity²⁰, které nahrazují učebnice. Děti jsou vedeny ke kolektivní tvorbě zápisů do sešitů, učí se pracovat s literaturou. Zápis vzniká vždy s denním zpožděním po přednesené učební látce, aby si děti utřídily informace a zamyslely se nad podstatnými podrobnostmi. Epochové sešity jsou umělecky ztvárněné.

2.2.2. Nástroje výuky (obrazné vyprávění, rytmus)

Základem waldorfské pedagogiky je vzdělávat „celého člověka“ tzn. harmonicky rozvíjet citění, myšlení a vůli, výuka by tedy měla obsáhnout impulsy pro hlavu, srdce i pro končetiny. Dalším kritériem je načasování – v souladu s vývojovými cykly.²¹ Důraz je ve výuce kladem také na prožitek. Prožitek rozvíjí nejen citovou oblast, ale právě pocit z prožité zkušenosti ukládá paměťovou stopu.

Zlatá pravidla výuky²²

1) Uvádět vše do souvislosti s člověkem

Všechno, co dítěti předkládáme navíc musí být uvedeno do souladu s člověkem (aby dítě jasně cítilo, „co to s ním má do činění“). Dítě ve svém procesu učení potřebuje nejprve nasbírat zkušenosti a později se

²⁰ příloha č. 1

²¹ B.C.J. Lievegoed, Vývojové fáze dítěte

²² Utváření výuky v 1.-8. třídě waldorfské školy

dopracuje k porozumění. Aby mohlo nasbíraným zkušenostem porozumět, srovnává zážitky ve vztazích já a svět, proto je potřeba tyto vztahy naznačit ve výuce.

Ve výuce, je-li to možné, by měl učitel postupovat analyticky – od celku k částem, protože tento přístup odpovídá fungování světa (různost vznikla z jednoty).

Vše co dítě obklopuje v prvních školních letech, vše co se říká nebo dělá by mělo být krásné. Dítě má dostat příležitost poznat, že svět je krásný. Pro pedagoga je úskalím fakt, že zná svět i z druhé stránky, je pro něj proto úkolem cvičit se v pozitivním nazírání na svět. Měl by umět ve všem spatřovat krásu a zdůraznit ji, pak budou jeho žáci sami chtít konat svou práci pečlivě a krásně. Jako proměna tohoto úsilí se u dítěte poději rozvine opravdový zájem o svět. Dalším plodem tohoto úsilí je rozvoj dítěte v chápání morálních skutečností.²³

2) Další zásadou je nepodávat látku v definovaných pojmech, ale názorným líčením – vše přinášet v podobě obrazu. Z výuky, která neproudí od hlavy k hlavě, ale od srdce k srdci bude dítě čerpat celý život. Úkolem školní docházky je, aby se dítě naučilo poznatkům, ke kterým lidstvo docházelo po mnoho století. Pokud tyto poznatky předáme dítěti, jako abstraktní pojmy, které odrážejí jen výsledky cizí duševní práce (vrchol ledovce), pak dítě dlouhodobě nijak neobohatíme. Pokud má při učebním procesu dítě zažít radost z objeveného prostřednictvím vlastních sil („heuréka“), je třeba ho naučit k poznatkům dospět – naznačit mu cestu a dát svobodu k vlastní myšlenkové práci. Klíčem k této cestě je především opravdovost zaujetí učitele učební

²³ Podrobněji v kap. 2.3.

látkou, kterou dětem předkládá. Současná společnost klade velký důraz na rozvoj rozumu, což může vést k „rychlému zestárnutí“ dítěte, proto je třeba stejnou měrou rozvíjet jak rozum tak i vůli a fantazii dítěte. Síly vůle a fantazie přirozeně probouzí a apelují na síly myšlení. Takže informace, které předáváme dítěti, aniž bychom aktivovali jeho vůli, nejsou trvalého charakteru. Učitel by tedy měl vždy mít na paměti, že cílem učebního procesu by měl být zájem o harmonický vývoj dítěte. Výsledkem by měl být harmonický vývoj dítěte.

3) Veškerá činnost vyžaduje rytmus. Tak jako náš život udržuje rytmus srdce, tak i dítě při výuce potřebuje zažít rytmické střídání pohybu a klidu, naslouchání a vlastní činnosti, kolektivní a individuální práci, plné soustředění a snivé ponoření do obrazů. Tak vzniká nádech a výdech duše, která uchopuje tělo někdy silněji a někdy zase slaběji. Pedagogické umění učitele spočívá v tom, jak je schopen poznat na dětech co právě potřebují.

Náš svět vnímatelný smysly je světem polarit. Aby se v něm člověk mohl vyvíjet, je nutné jako protisílu postavit rytmus.²⁴ To je jedna z hlavních myšlenek waldorfské pedagogiky. Dítě žije v rytmu přijímání a odevzdávání, učení a zapomínání. Pevný rytmus má hodina stejně jako den či rok. Běh času rámuje rituály, které jsou pro zdravý vývoj dítěte nezbytné. Rytmus je člověku dán z jeho přirozenosti - jako nádech a výdech či tep. Co dýchá, žije. V pedagogické praxi tím není míněno přesné načasování her a jídel, ale rytmicky se opakující činnosti. Rytmické dělení, dne týdne, roku dává dětem záchytné body, o které se mohou opřít při orientaci v čase, která se u nich teprve musí rozvinout.

²⁴ Všeobecná nauka o člověku, druhá přednáška

Tam kde je rytmus není místo pro zmatek a chaos. Pokud děti díky rytmu budou vědět, co očekávat, pravidelnost a řád jim dávají jistotu. Vždyť zkušenost, že něco co tu bylo včera, je tu i dnes, dává samozřejmě a přirozeně pocit bezpečí. Tato raná zkušenost orientace v čase, dává dětem základ pro pozdější dobrou orientaci v životě v dospělém věku. Rytmus bychom si neměli plést s režimem, přílišná pevnost by nevycházela vstříc potřebám dítěte.

2.2.3. Princip výchovy a výuky

Protože dítě je napodobující bytostí, vytváří v sobě prostřednictvím svých vjemů a vůle to, co prožívá vědomě i podvědomě ze svého okolí. Je tedy úkolem vychovatele jednat v okolí dítěte tak, aby mohlo myšlenkově i pocitově napodobovat dobro, krásu, pravdu a moudrost.)²⁵ A protože v období školní docházky (období druhého sedmiletí) potřebuje dětské nitro zažívat krásno, úkolem vychovatele je tyto zážitky dítěti zprostředkovat, protože právě tyto prožitky vedou u dítěte k rozvoji morálního citění. V tomto období nelze k dítěti nalézt cestu skrze příkazy a morálně ho nerozvíjíme moralizováním. K jeho nitru má přístup jen to, co je obsaženo v činech, myšlenkách a citech jeho okolí. Dítě se učí poznávat skrze konfrontaci s učitelem, s jeho hodnotami a postoji ke světu a životu. Právě v těchto niterných vztazích mezi dítětem a učitelem spočívají podmínky a metodika výchovy a výuky. Sociální aspekt výuky si můžeme nastínit např. ve výuce matematiky. „Jedna je největší číslo....Učitel se při procvičování počtů vrací neustále ke stejnému

²⁵ Základní podmínkou je ochota učitele k seberozvoji a uchopení mravních skutečností

principu rozdělování , rozdávání z jedné jednotky. Celek se obětuje, aby vznikly části.“²⁶

2.4. Učební plán

Steiner požadoval, aby waldorfská škola byla školou, která stojí ve středu skutečného života. Což je v dnešním světě virtuální reality nádherný impuls. Učební plán by tedy neměl zprostředkovávat nic vyumělkovaného, životu vzdáleného. Ve všem co děláme bychom měli mít na paměti praktický život. Učební plán by měl být sestaven tak, aby dítě mohlo prožít při vyučování svět jako kosmos vzájemných souvislostí. I přestože se jednotlivé předměty vyučují odděleně, měl by učitel dbát na vzájemné propojování souvislostí – pak dítě může prožívat svět jako uspořádaný, jednotný kosmos a nikoliv jako rozervaný do jednotlivých vědních oblastí.

2.5. Hodnocení

Hodnocení je slovní.²⁷ Dítě je hodnoceno individuálně, přičemž se vždy posuzuje pokrok dítěte s ohledem na jeho předcházející výkon – není srovnáváno s výkony spolužáků. I v této oblasti se podporuje pocit sounáležitosti a nikoliv konkurence. Každý předmět je hodnocen zvlášť. Kromě znalostí se hodnotí také sociální dovednosti a vývoj celkově z hlediska trojčlennosti.

²⁶ F.Calgren, *Výchova ke svobodě*, s.129

²⁷ Příloha č. 2

3. Co tvoří atmosféru školy

Škola se vyznačuje specifickou atmosférou. Ve waldorfské škole najdeme od každého ročníku vždy jednu třídu, proto, aby se zachovala rodinná atmosféra školy. (Aby bylo možno rozvíjet vztahy mezi rodiči, musí se vzájemně poznat. A to nelze ve škole o několika stech žácích). Protože je škola řízena kolegiem učitelů, neměla by velikost kolegia být ke škodě jeho rozhodovacích schopností (kvantitou na úkor kvality).

Učitelé s rodiči společně usilují o budování školy na principech sociální trojčlennosti. Společnou prací vytvářejí ve škole atmosféru spolupráce, svobody a integrity, opravdového zájmu. Cílem je škola, jako fungující sociální organismus.

Dalším prvkem utvářejícím charakteristickou atmosféru waldorfských škol a jejich tříd je pojetí interiérů. Jejich vybavení a tvář je založena na motivu, který nejvíce ovlivňuje dítě v tomto období – svět je krásný. Malba stěn ve třídách je zpracována speciální technikou – lazurováním. Každý ročník má při tom „svou“ barvu.²⁸ Vše ve třídě je laděno do této barvy (jsou to velmi jemné odstíny – nic nápadného, křiklavého). Nábytek a doplňky jsou z přírodních materiálů. Výzdoba třídy se mění pravidelně podle ročního období. Na utváření interiéru třídy jsou kladeny vysoké estetické nároky.

²⁸ Podrobněji Rudolf Steiner: Tajemství barev, J.W. Goethe, smyslově morální účinek barev

3. 1. Škola jako sociální organismus

Škola je utvářena třemi sociálními skupinami: učiteli, dětmi a jejich rodiči. V této trojnosti je ukryta polarita: domov a škola. Ve svém bytostném základu je však škola přirozenou jednotkou: učitelé byli dětmi a jsou vesměs rodiči (pokud nejsou rodiči, mají s rodičovstvím bytostnou zkušenost); rodiče byli dětmi a v předškolním věku jsou sami u svých dětí prvními a nejdůležitějšími učiteli; děti budou rodiči a tudíž i učiteli. Trojnost školy tedy vyvěrá z lidské jednoty. Pro celek školy pracují její tři složky takto. Děti přinášejí síly obnovení – nové podněty, nové otázky, nové úkoly. Jejich rodiče přinášejí péči a atmosféru domova. A učitelé přinášejí zájem a podporu na cestě poznání. To jsou tři stěžejní působení – volní podněty dětí, podněty lásky a péče rodičů a myšlenkové podněty učitelů. Všechny tři uvedené složky se vzájemně prolínají. Pokud všechny složky pracují v rovnováze, funguje škola jako homogenní sociální organismus na principech trojčlennosti.

3.1.1. Princip sociální trojčlennosti

Steinerova teorie ideálního fungování společnosti je známa jako teorie sociální trojčlennosti. Škola je takovým malým obrazem společnosti a vztahů v ní, kde mají děti možnost a je to i cílem pedagogiky vést je k rozvoji sociálních vztahů v rámci této teorie. Východiskem teorie sociální trojčlennosti je poznatek, že tři ideály francouzské revoluce – volnost, rovnost, bratrství, mají své opodstatnění vždy v jednom ze tří článků společenského života. Volnost (resp. svoboda) v životě kulturně-duchovním, rovnost v oblasti právní a bratrství ve sféře ekonomické. Svoboda je základem pro existenci tvořivého duchovního života, pokud

jsou ale školy chápány jako nástroje ekonomicko-politického dění, nelze hovořit o svobodném kulturním životě. Podle Steinerova pojetí by měl člověk být vzděláván a vychováván nezávisle na tlacích ze strany státní moci či ekonomických trendů.

O myšlence, že lidská společnost by měla být uspořádána poněkud smysluplněji, jistě často uvažuje mnoho z nás. Avšak zvláště po zkušenostech našeho národa ze sociálně spravedlivého uspořádání společnosti v minulém režimu, je zde určitá skepse a ostražitost vůči případným metodám a postupům, jak ideálu dosáhnout. Protože dobře víme, že jakékoli násilné vnucování sebeušlechtilějších myšlenek nemůže vést k dobrým koncům. Je proto sympatické, když nacházíme v antroposofické literatuře autory, přistupující k nutné proměně společnosti zcela realisticky, s vědomím, že²⁹ ...„trojčlennost sociálního organismu nelze primárně zvenčí zorganizovat, ale musí vyrůstat z duchovnosti jednotlivých lidí. Jak to můžeme učinit? Jistě ne řízením lidí z rozhlasu a televize, neboť řízené masy nejsou ani svobodné, ani sociální. Jen individuality mohou dospět ke svobodným názorům, mohou uzavírat spravedlivé dohody a uspokojovat potřeby okolního světa. Proto lze trojčlenný sociální organismus rozvinout jen tou měrou, jakou dokážou lidé žít jako svobodné, spravedlivé a sociální individuality.“ Myšlenka trojčlennosti není však jen ideálem budoucnosti, nedostižnou vizí bez vztahu k současnosti. Lze ji realizovat tady a teď v nejrůznějších pracovních společenstvích - práci na těchto základech nalézáme dnes i u komerčních firem současnosti, jak v podmínkách volného trhu předávají

²⁹ citace z knihy M. Rist, Trojčlennost a svoboda člověka, nakladatelství Fabula, Hranice 2000, s. 129

Steinerovy impulsy do současného běžného života.³⁰ A zde mezi příklady patří právě waldorfské školy se svými rodičovskými spolky. A právě ty se mohou stát zárodky budoucího uspořádání. Z čehož vyplývá jaká zodpovědnost spočívá na všech vychovatelích (ať už rodičích či učitelích provázejících každé dítě) vůči svobodnému rozvoji dítěte a předáváním mu vzorů vhodných nápodobě a impulsů potřebných k rozvoji ve všech rovinách lidského žití a lidství obecně.„Příroda činí z člověka pouze bytost přírodní; svobodnou bytost může ze sebe udělat jen on sám.“³¹

3.1.2. Praktická aplikace sociální trojčlennosti ve fungování školy

Bratrství v ekonomické oblasti se učí aplikovat ve svém životě jak rodiče, tak děti. Např. školu navštěvují žáci z různých sociálních a materiálních poměrů. Rodiče přispívají určitou finanční částkou na nadstandardní potřeby pro vyučování a částečně na doplatky úvazků učitelů. Každý platí částku dostupnou svým finančním možnostem. Panuje zde solidarita, takže se vybere cílová částka, kterou je potřeba pro provoz školy. Výtěžek ze školních akcí pořádaných rodiči, např. vánoční jarmark apod. je věnován na charitativní účely. Na průběhu jarmarku se podílejí i děti svými výrobky, které se zde prodávají a část výtěžku dostane třída, které je žák – autor prodaného výrobku – členem. Takto utržené peníze se stávají tzv. třídním fondem a děti se učí kolektivně rozhodovat o jejich využití. Je samozřejmě v rukou učitele, jaké impulsy

³⁰ např. Weleda - výrobce léků a kosmetiky, Švýcarsko; Fabula – nakladatelství, Česká republika; DM drogerie – německá prodejní síť; Triodos Bank – banka, Holandsko...atd.

³¹ Citace z R.Steiner, Filozofie svobody, s.178

dětem nabídne o možnostech naložení s penězi v souladu s ideály řešení sociálních otázek.

Volnost duchovní - svobodu učitele ve vyučování bylo třeba vybojovat. Před listopadem 1989 nebylo myslitelné, že by se mohla rozvíjet pedagogika, která je postavena na základech duchovní podstaty člověka a svobodném rozvoji osobnosti. Po revoluci nastává obrat i v této oblasti, lidé konečně mohou svobodně projevit svou duchovní orientaci, tím se mění situace i ve vzdělávání. „Waldorfská pedagogika neprosazuje ve školství ideologický nebo státní monopol, ale umožňuje rodičům přirozené právo na svobodnou volbu školy a právo dětí na harmonický vývoj osobnosti.“³²

Rovnost právní – celá činnost školy je zařazena a je součástí platných právních norem ČR (viz kap.1.1.). Bylo třeba vytvořit a dát formu waldorfskému vzdělávání a vytvořit vzdělávací program, který skloubil principy výuky waldorfské pedagogiky a právních norem upravující vzdělávání. Při přípravě vzdělávacího programu opět zafungoval kolektivní duch – na jeho tvorbě se podíleli zástupci všech waldorfských škol.

3.1.2.1. Školní akce

Jsou pevnou součástí programu v chodu školy, konají se v rytmu³³ ročních dob, takže každé období má svou „slavnost“.³⁴ Slavnosti jsou

³² citace Výchova ke svobodě, s. 5

³³ viz kap.2.2.2.

akce, které jsou připravovány pro jednotlivé třídy (záleží na věku dětí – většina slavností je vhodná jen pro děti prvního stupně) a vztahují se k ročním obdobím. (např. Michaelská slavnost vychází z motivu vítězného boje Archanděla Michaela nad drakem). Dětem by tento motiv měl zprostředkovat zážitek vítězného vnitřního boje nad vlastními „draky“. Slavnost se skládá z dovednostních her, kde je třeba zmobilizovat vůli stejně tak jako při řešení vnitřních konfliktů. Jarmarky, akademie, semináře, zážitkové dny otevřených dveří jsou podrobněji popsány níže.

Den otevřených dveří slouží jako prezentace školy a jedním z jeho úkolů je rodičům zpřístupnit „ochutnávku“ zážitků z výuky v jednotlivých předmětech. Na dni otevřených dveří všichni rodiče usedají do školních lavic a zažívají „na vlastní kůži“ výuku, tak jak je předkládána dětem.

Jako každá waldorfská třída, měla by i celá waldorfská škola být celistvým organismem, do něhož jsou zapojeni žáci, učitelé i rodiče, jejichž společným cílem je vzdělávání. Spolupráce školy a rodičů bývá proto mnohostrannější i mnohem intenzivnější než v jiných školách. Společné školní akce, jichž se účastní i rodiče, jsou páteří školního roku, a mnohé žákovské aktivity, které jsme spíše zvyklí vnímat jako mimoškolní, se odehrávají v rámci školy. Spolek rodičů sdružuje rodiče všech žáků³⁵. Angažuje se v organizaci a přípravách všech školních akcí. Některými těmito akcemi se škola prezentuje veřejnosti.

³⁴ K. Hau, Trojnost v ročním koloběhu, 1995 (vydavatel neuveden)

³⁵ vznikl při zakládání školy jako občanské sdružení

3.4. Řízení školy – kolegium

Waldorfská pedagogika si klade za cíl vychovávat děti ke svobodě a rozvíjet sociální povědomí. Proto je v řízení školy využíván princip konsensuálního řízení a rozhodování. Tohoto procesu se účastní kolegium učitelů. Konsensuální princip řízení je styl rozhodování překračující principy demokracie. V rozdělování moci zachází nejdále. Každý člen kolektivu má stejnou míru rozhodovací pravomoci. Všechna rozhodnutí jsou po zevrubném projednání přijata celým kolektivem, a to nikoliv hlasováním, ale v procesu zvaném konsensus (tzn. shodou názorů). Proto zde nenacházíme ani podřízené ani nadřízené.³⁶ Tento princip by měl být principem pro život celé školy. Takový způsob řízení odpovídá zásadám sociální trojčlennosti.

...“Sociální vědomí žije v možnosti, že se každý člen kolegia vyjádří. Nejde o prezentaci úsudků, ale o vyjádření obrazu o věci. Je-li obraz co nejvíce nasycen, pak u citlivých rozhodnutí by měla přijít noc; teprve potom se může snažit formulovat úsudek, rozhodnutí. Proč tento komplikovaný proces? Pokud v kolegiu rozhodují tři silní jednotlivci, je to určitě jednodušší. Ostatní členové kolegia se však se svojí iniciativou stáhnou stranou. Ať rozhodují, ale bez mé pomoci! Dnes žijeme v době duše vědomé, kdy si výrazně uvědomujeme svou individualitu. Pokud se rozhoduje v zákulisí, znamená to smrt pro sociální element v kolegiu.

³⁶ M.Scott Peck, Svět, který čeká na zrození – návrat k civilizovanosti, Argo Praha, 2003, 16. kapitola

Hierarchický model je rychlejší, snažší. Ale lidé se dnes cítí dotčení, není-li brána v potaz jejich individualita“....³⁷

3.4.1. Co je kolegium, práce kolegia

Kolegium je konference všech učitelů působících ve waldorfské škole. Schází se jednou týdně. Program každé konference je rozdělen do čtyř částí: Společná umělecká činnost, společné studium, pedagogická část a organizační část.

Společná umělecká činnost má zúčastněné naladit na kolektivní práci či rozhodování – většinou je to zpěv, jenž je výborným nástrojem pro otevření schopnosti vzájemného naslouchání druhým. Na jemnější rovině upevňuje vztahy mezi učiteli. Z hlediska trojčlennosti je to část oslovující oblast citu.

Společné studium rozšiřuje znalosti učitelů, jedná se nejen o společné čtení studijních textů, ale také o předávání praktických zkušeností. Při společném studiu mají učitelé možnost konfrontovat a ujasňovat si názory na různé otázky, tak jak se v průběhu školního roku vyskytují. Společné studium také napomáhá udávat jasný směr vývoje školy. Z hlediska trojčlennosti oslovuje společné studium složku myšlení.

V pedagogické části učitelé především vedou tzv. rozhovory o dítěti – ty mají pevná pravidla. Prostřednictvím těchto rozhovorů se kolektivně řeší vyvstálé problémy. Rozhovor probíhá tak, že třídní učitel představí žáka podle pohledu waldorfské pedagogiky na člověka (z hlediska čtyřčlennosti, atd.), a to v delším vývojovém časovém úseku – musí

³⁷ časopis Člověk a výchova 2000/2, čl. Několik poznámek k sociálnímu životu ve škole – L. Hřibová, s.11

samozřejmě probíhat bez jakékoliv předpojatosti vůči žákovi. Na základě takového vylíčení obrazu dítěte si učitelé do příštího kolegia vytvoří vlastní obraz o dítěti. Pak společně přistoupí k diagnóze zhodnocením jednotlivých fenoménů. Na základě diagnózy je navržena terapie (např. léčebná eurytmie apod). Po určité době jsou kolegiem shrnuty výsledky terapie.

Organizační část je věnována praktické rovině organizace chodu školy. Plánují se zde především společné školní akce. O plánu individuálních akcí třídy si rozhoduje třídní učitel, a jejich uskutečnění je realizováno ve spolupráci s rodiči (řeší se na třídních schůzkách).

3.4.2. Osobnost učitele

Co bude řečeno o třídním učiteli, může být chápáno jako charakteristika ideálního typu. Je téměř samozřejmé, že málokdy je učitel takový, jako je to zde popsáno. To však může být pobídkou učiteli ke snaze naplňovat tento ideál. Zároveň ale třídní učitel potřebuje předně odvahu k nedokonalosti, protože jen tak bude jeho vyučování živé a získá nutnou svěžest, spontánnost a radost, což je pro děti nezbytné jako vzduch k dýchání. Ve waldorfské škole jsou děti přijímány jako vzácní hosté, kteří na zemi přicházejí z duchovního světa. Každé si přináší svůj vlastní úkol, jehož splnění má být završením jeho pozemské pouti. Učitel tedy není v žádném případě chápán jako někdo nadřazený, protože si je vědom, že ho jeho žáci v mnoha ohledech vysoce převyšují a že je jen otázkou času, kdy ho přerostou a půjdou po své cestě dál. Učitel se jenom snaží být trpělivým průvodcem na cestě dítěte, dokud na to jeho síly stačí. Třídní učitel provází svou třídu celých devět let. Dítě totiž v hloubi své duše

vyžaduje, abychom je vnímali souvisle po dlouhé období života a abychom viděli jeho vývoj – tento úsek života se má stát v mysli učitele biografií dítěte. Pro ucelený obraz těchto devíti let, které dítě prožilo, si učitel může vypomoci rozhovory s rodiči, kolegy učiteli, lékařem. Kromě tohoto zaměření na jednotlivé žáky učitel utváří atmosféru celé třídy.

Třídní učitel by měl být universálním duchem a nikoliv specialistou. Doprovází-li děti tolik let, bude se zároveň s nimi pozvolna měnit. Děti projdou za tuto dobu značným vývojem a kdyby učitel zůstal stále stejný, ztratil by s nimi brzy vnitřní spojení.

3.4.2.1. Práce učitele v jednotlivých ročnících

V 1.-3. třídě učitel přivítá svou třídu naplněn láskyplnou starostlivostí a v nejlepším smyslu úzce navazuje na rodičovskou péči a vedení. Šíří kolem sebe atmosféru pohádek a jeho duševní teplo obklopuje třídu. Jeho způsob vyprávění by měl budit bezmeznou důvěru. Musí v dětech probouzet a pěstovat obraznou fantazii.

Ve 4. a 5. třídě Rozvíjí-li se učitel s dětmi, tak od něj budou očekávat bohaté poznání přírody a porozumění světu v jeho praobrazech. Měl by umět dětem předat inspiraci ze životopisů slavných osobností, jejichž obraz by měl dokázat v sobě oživit.³⁸ Jeho řeč bude bohatší a měla by vyjadřovat jemnější duševní odstíny.

6. – 9. ročník

³⁸ Předložit dětem vzory hodné následování.

Blíží-li se poslední roky učitelovy práce se třídou, měl by dokázat, že disponuje také jasným myšlením a věcnou přesností. Musí něco znát z mnoha vědních oborů, avšak nemusí v nich být odborníkem. Smí dávat dětem vytušit hloubku myšlenek. Především ale musí ukázat, že zná praktický svět, zajímá se o finanční a obchodní svět. Chce-li děti seznámit s kauzalitou, bude se vzdělávat tak, aby dokázal určitou věc kauzálně proniknout. Ani to, čím se děti zabývají mimo školu nesmí být učiteli cizí. Měl by vědět kolik okolních vlivů na děti působí a měl by je nechat, aby si všimly, že on to ví.

Pokud je rodič podrobněji obeznámen s obsahy výuky a výchovy (i jejich jemnějšími nuancemi) v jednotlivých obdobích vývoje jeho dítěte, snáze chápe učitelovy požadavky a nároky jak vůči dítěti, tak i vůči rodičům³⁹.

3.4.2.2.Příprava na výuku a po výuce

Kromě vlastní přípravy učební látky, včetně rozvahy nad správným rozčleněním výuky, měl by učitel věnovat čas také každodennímu zamyšlení nad jednotlivými dětmi. Aby pokaždé nacházel s novými poznatky také vhodné metody pro různé věkové skupiny, je třeba na přípravě pracovat s předstihem (například sbíráním vyprávěcího materiálu, trefných básní apod.). Důležitá je také práce s antroposofickými prameny nauky o člověku.⁴⁰ Prohloubením znalostí učitele z tohoto hlediska učitel pomáhá, aby děti, které má učitel před

³⁹ Více v kap. 3.4.2.3.

⁴⁰ Steiner, Všeobecná nauka o člověku; Steiner, Výchova dítěte a metodika vyučování

sebou, podporoval v jejich úsilí a s jistotou je vedl. To by mělo být vždy základem jeho vědomí během přípravy.

Texty, které učitel připravuje pro epochové sešity,⁴¹ nemají být příliš dlouhé a mají se střídát s vlastními zápisy dětí, s básněmi, obrázky a náčrtky tak, aby děti na konci epochy ve svých sešitech rády listovaly a s uspokojením zažívaly své pokroky. Proto by epochové sešity měl učitel vrátit dětem co nejdříve po té, co je ohodnotil a udělal si poznámky pro vysvědčení.

Stejně důležitá jako dobrá učitelova příprava na hodinu je i jeho rekapitulace školního dne, týdne a roku. Měl by umět přehodnotit, čeho ve výuce dosáhl, ujasnit si jak děti souzněly s probíranou látkou – to mu umožní, aby se při další přípravě nechal vést „červenou nití“.⁴² Tato následná příprava bývá z časových důvodů podceňována. Ten, kdo ji ale provádí vědomě a pravidelně, zjistí, že vlastní příprava na hodinu je potom lépe a rychleji zvládnutelná.

Nejen pro dítě, ale i pro učitele je nanejvýš důležité uspořádat čas rytmicky⁴³. „Rytmus nahrazuje energii“ – to může například znamenat, že učitel vědomě zahrne přípravy do svého denního a týdenního rytmu.

3.4.2.3. Práce s rodiči

Významnými vychovateli školního dítěte jsou rodiče a učitelé. Pro zdravý vývoj osobnosti dítěte je důležité, aby vychovatelé „táhli za jeden

⁴¹ viz kap. 2.2.1. a příloha č. 1

⁴² myšlen učitelův cíl, kterého chce dosáhnout v daném školním roce

⁴³ viz kap. 2.2.2.

provaz“, aby rodiče měli pochopení pro waldorfskou pedagogiku i pro individuální výchovná opatření učitelů vůči jejich dítěti a aby v nich učitele podporovali, a aby se učitelé orientovali ve speciální situaci každého dítěte a co nejlépe znali i jeho domácí zázemí. Není-li tomu tak nebo se to uskutečňuje jen v nedostatečné míře, pak vzniká nebezpečí, že se budou opatření rodičů a učitelů navzájem zcela či částečně rušit. Kromě toho u dětí, kterým se to přihodí, vzniká pocit vnitřní nejistoty, protože jsou rodiči a učiteli přetahováni z jedné strany na druhou. Nemá-li spolupráce vychovatelů opravdu pevný základ, pak se někdy v pubertě může stát, že jednotliví žáci znesváří rodiče a učitele. Proto je jejich spolupráce jedním z pilířů waldorfské pedagogiky.

Prostředky které jsou používány pro rozvoj a udržování vzájemné spolupráce mezi vychovateli jsou: rodičovské schůzky, rodičovské kurzy, návštěvy učitele doma, veřejné školní slavnosti, individuální rozhovor s rodiči. Na podobě rodičovských schůzek se dohodne kolegium školy a zkušenější pedagogové informují mladší učitele. Rodičovské schůzky se obvykle dělí na část zážitkovou, informační a organizační. Konají se pravidelně jednou měsíčně. V zážitkové části učitel s rodiči prochází některé části vyučování, tak jak je praktikuje s dětmi, takže rodiče mají možnost vyzkoušet si, to co děti ve škole právě dělají. Ovšem s tím rozdílem, že učitel rodičům též objasní i pozadí činnosti. Dozvědí-li se rodiče o hlavních záměrech pedagogů a o tom z čeho ve své činnosti vycházejí, lze hned zpočátku předejít nedorozuměním. Informativní část je věnována výsledkům žáků a část organizační slouží k rozdělení úkolů týkajících se pomoci rodičů při organizování větších třídních nebo školních akcí.

Jsou-li ve škole v průběhu roku organizovány rodičovské kurzy o pedagogické problematice nebo kurzy v uměleckých oblastech (eurytmie, malování...), pak to samozřejmě napomáhá vztahům mezi rodiči a školou i mezi rodiči navzájem.

Návštěvy učitele doma u dětí zpravidla posilují vzájemnou důvěru.

Na osobnost učitele ve waldorfské škole jsou kladeny vysoké nároky. Kromě ovládnutí učiva jsou předpokládány i jisté umělecké schopnosti a k tomu ještě přistupuje silně morálně idealistický požadavek povolání. Učitel musí shromažďovat praktické zkušenosti, které jsou nutné pro rozšířený okruh působnosti tohoto výchovného umění. Prakticky si tak musí zodpovědět dvě základní otázky: Co musí dítěti daného věku zprostředkovat v každé probíhající fázi jeho vývoje jako učební látku? Jak musí dítěti zprostředkovávat tuto učební látku, aby se plně rozvíjely jeho duševní síly, jeho myšlení, citění a mravní chtění? Třetí otázkou je: Co musí dítě z učitele pociťovat po celé období jeho školní docházky? To co by z učitele mělo vyzařovat především a co by mělo být dítěti poselstvím, je učitelova opravdová úcta k univerzálnímu řádu.

4. Současná podoba prezentace školy

Každoročně v období od Vánoc do zápisových termínů jsou pořádány besedy pro rodiče, na kterých se učitelé představují rodičům, objasňují základní myšlenky a metody waldorfské pedagogiky a zodpovídají položené otázky. Jedna z besed se koná ve škole a jedna ve waldorfské školce.

Další částí prezentace školy jsou dny otevřených dveří, které mají dvě podoby. Buď mají rodiče možnost nahlédnout do probíhajícího vyučování (sami si mohou zvolit, který z nabízených předmětů a tříd chtějí navštívit) anebo sami mohou zasednout do školní lavice a „na vlastní kůži“ si vyzkoušet, jaké to je být žákem waldorfské školy. Rozvrh je sestaven tak, aby si rodiče mohly vyzkoušet jak epochové předměty, výuku jazyků, tak i umělecké výchovy. Vše samozřejmě tak, jak se to učí a zažívají děti - vyučování pak zahrnuje všechny činnosti vyučované s ohledem na trojčlennost člověka, takže rodiče si sami mohou prožít dopad výuky na všechny tři bytostné články člověka – myšlení (např. matematika), cítění (např. akvarelové malování), vůle (např. rytmická část výuky) apod.

Zástupci z řad rodičů vydávají školní časopis⁴⁴. V jednotlivých číslech představují waldorfskou pedagogiku, jednotlivé učitele kolegia, dění ve škole – např. kalendář školních slavností, informace spolku rodičů – výlety, pracovní schůzky, atd. Je to časopis, který má vypovídat o životě školy.

⁴⁴ Příloha č. 3

Spolek rodičů organizuje dvakrát ročně na Vánoce a Velikonoce jarmark. Cílem jarmarku je otevřít dveře školy veřejnosti. Náplní jarmarku jsou výstavy dětských prací, tvůrčí dílny pro děti i dospělé, koncertní a divadelní vystoupení žáků. Součástí je i čajovna a bufet, jako místo pro občerstvení, příjemný odpočinek a rozhovory.

Jednou ročně, na závěr školního roku, se koná školní akademie. V divadelním sále všechny třídy, jedna po druhé, prezentují ukázkou své práce v daném ročníku. Představení má ukázat společné dílo třídních kolektivů. Pro mladší spolužáky je to ukáзка toho, nač se mohou těšit a co bude jednou také jejich dovedností. Rodičům zase zlomek toho, co se dítě učí, jak pracuje, jak se zařadilo do kolektivu.

Dále spolek rodičů organizuje kurzy pro rodiče žáků i ostatní zájemce z řad veřejnosti (muzikoterapie, malování, řezbářství, kaligrafie, kovotepectví...), na kterých mají účastníci možnost zažít a rozvíjet umění svobodné tvorby a dozvědět se tak více o přístupech waldorfské pedagogiky k celistvému rozvoji člověka. Semináře se konají několikrát do roka. Podle zájmu jsou zajišťovány kurzy akvarelového malování, škola pro odhalení hlasu, atd. (většinou je zájem o umělecké semináře – ty rozvíjejí člověka v oblasti citu, a protože těchto podnětů současný člověk má nejméně, jsou kurzy velmi žádané). Všechny kursy jsou realizovány na antroposofických základech. A tak kromě uměleckých zážitků dávají účastníkům nahlédnout do tohoto pojetí světa v oblasti umění, architektury, pedagogiky atp.

Škola má internetové stránky, na kterých se nachází odkaz na internetové stránky waldorfských tříd.⁴⁵ Stránky jsou však neaktualizované, informace značně zastaralé. Takže informace z tohoto dnes tak velice často používaného média, mají téměř nulovou informační hodnotu, pro každého, kdo chce o waldorfských třídách získat alespoň základní informace.

Školní akce jsou propagovány letáčky - ty jsou rozdávány žákům nebo se roznášejí do školek v okolí školy. Waldorfské třídy mají vlastní informačně - propagační brožurku, která se rozdává zájemcům na školních akcích, je distribuována do školek.

Dále upoutávkou v tisku (Šestka – informační oznamovatel Úřadu městské části pro Prahu 6), také plakáty – ty se vyvěšují u hlavního vstupu do objektu školy.

⁴⁵ <http://www.zsdedina.cz/index.htm>

5. Výzkum

Výzkumný projekt se zaměřuje na vyhledávání faktorů, které ovlivňují rozhodování rodičů při umístění svých dětí do školských zařízení s alternativním výukovým programem – waldorfskou pedagogikou. Projekt prostřednictvím dotazníkového šetření oslovuje ty, kteří se rozhodli umístit své dítě ve waldorfské škole (resp. Základní škole s waldorfskými třídami) a hledá nejčastější důvody tohoto rozhodnutí. Pro tento projekt jsem použila kvantitativní výzkum. Očekávám, že výzkum ukáže dostupnost informací o škole. Výzkum slouží k formulaci návrhu na vytvoření programu cíleného na propagaci školy a pedagogiky, pro oslovování cílové skupiny rodičů a nábor žáků do Základní školy Dědina v Praze 6, resp. jejích waldorfských tříd. Další částí výzkumu je kvantitativní výzkum motivů prostřednictvím rozhovorů, proč si rodiče zvolili waldorfskou pedagogiku pro své děti a důvody výběru Základní školy v Praze 6 Dědina.

5.1. Realizace kvantitativního výzkumu faktorů

Jako nástroj pro kvantitativní výzkum faktorů volím dotazník, protože z hlediska techniky sběru dat je vysoce efektivní, umožňuje poměrně snadno získat informace od velkého počtu jedinců v poměrně krátkém čase a s poměrně malým finančním nákladem. Anonymita dotazníku je pro respondenty relativně přesvědčivá.

Respondenty výzkumu jsou rodiče dětí waldorfských tříd při Základní škole Dědina, Praha 6. Celkem 80 respondentů.

Realizace výzkumu bude zahájena rozesláním informativního emailu rodičům žáků prostřednictvím sekretářky školy s odkazem na emailovou adresu a vysvětlením podrobností⁴⁶. Pro potřeby výzkumu je zřízena emailová schránka, která obsahuje dotazník, dále instrukce k jeho vyplnění a odeslání zpět dotazovateli⁴⁷. Zřízením této společné emailové adresy zajišťuji anonymitu vyplňovaných dotazníků rodiči v rámci výzkumu. Po ukončení výzkumu bude schránka zrušena.

Zajištění návratnosti: forma informovanosti prostřednictvím e-pošty odpovídá formě, jakou jsou rodiče zvyklí dostávat a zpětně vracet informace do školy. Pro dosažení maximálního počtu účasti respondentů na výzkumu bude po čtrnácti dnech rodičům odeslána emailem připomínka (follow up) o účasti na výzkumu. Motivace rodičů k vyplnění dotazníku je naformulovaná v příloze k dotazníku. Vzhledem k vysoké participaci rodičů na dění školy je předpokládána návratnost vysoká.

Porovnáním a statistickým zpracováním údajů bude získán výsledek dokumentující faktory, které hrají hlavní roli v rozhodování rodičů o umístění dětí do Základní školy Dědina v Praze 6, resp. do jejích waldorfských tříd. K vyhodnocení výsledků dotazníků používám modus, který pro svou jednoznačnost snadno stanoví výsledek. Modus vykazuje nejčastěji zvolenou odpověď⁴⁸. Jediné úskalí v použití modu spatřuji v tom, že vykazuje výsledek většiny, avšak rozdíl mezi nejčastěji zvolenou odpovědí a méně často zvolenou odpovědí se může pohybovat

⁴⁶ Příloha č. 4

⁴⁷ Příloha č. 5

⁴⁸ Disman, Jak se vyrábí sociologická znalost s.191

v řádech jednotek. Proto abych předešla zkreslení celkového obrazu o šetřené situaci uvádím procentuální zastoupení četnosti jednotlivých odpovědí.

Zpracování dat potrvá cca 14 dní. Celková doba výzkumu a zpracování 2 měsíce.

5.2. Hypotézy

V této kapitole stanovuji hypotézy, které budou výzkumem testované. Hypotézy by měly postihnout tři základní faktory rozhodování rodičů – těmi jsou: dostupnost školy, dostupnost informací a atmosféra školy.

5.2.1. Hypotéza dostupnosti

Souvislost mezi dostupností školy z bydliště a umístěním dítěte. Předpokládám, že dostupnost školy z bydliště žáka není rozhodující, pokud se rodiče rozhodnou pro tuto alternativu, jsou ochotni dovážet dítě i z větší dálky - důležitý je pro ně obsah a atmosféra školy ne vzdálenost. Předpokládám, že 80 % žáků navštěvujících školu, nejsou z blízkého okolí.

Operační definice dostupnosti školy: Dostupnost je čas, který dítě tráví dojížděním do školy.

Časový úsek, který označuje školu za dostupnou lokalitu pro dojíždění do školy, je stanoven na 20 minut. Pokud dojíždění žáka tento stanovený limit překročí, stává se škola pro ně špatně dostupnou lokalitou.

5.2.2. Hypotéza o atmosféře školy

Jednotlivé složky, které utvářejí atmosféru školy jsou: zařízení jednotlivých tříd, interiér školy, vztahy mezi rodiči, otevřenost učitelů vůči rodičům a způsob výchovy a výuky. Souvislost mezi atmosférou školy a umístěním dítěte ve škole – obsah výuky a výchovy, to jsou hodnotící faktory, na základě nichž rodiče vyhledávají školu pro své děti, interiér školy taktéž působí jako hodnotící faktor, protože prostředí, které nás obklopuje má vliv na každého člověka a tím více na dítě v jeho vývoji. Je to tedy soubor informací, který dává rodičům při rozhodování velký objem podnětů.

Předpokládám, že největší význam v rozhodování tvoří právě atmosféra školy.

Operační definice atmosféry školy:

Zařízení tříd: uspořádání a vybavení prostoru třídy s důrazem na krásno.⁴⁹ Třídy jsou zařízeny jednoduše a vkusně s použitím převážně přírodních materiálů, takže každý návštěvník se v nich cítí dobře. Předpokládám, že tento faktor bude přijímán většinou respondentů pozitivně.

Přátelské vztahy mezi rodiči: Neformální, kamarádský přístup rodičů k sobě navzájem a vzájemná spolupráce. Rodiče spolupracují na chodu školy ochotně, tento faktor bude také většinou hodnocen kladně.

⁴⁹ viz kap.3.3. Zařízení tříd,s.

Otevřenost učitelů vůči rodičům: Učitel rodiče ve škole rád vidí, jedná s ním jako s rovnocenným partnerem, odpovídá rodiči upřímně a otevřeně na jeho otázky. Učitelé a rodiče jsou hlavními aktéry v rozvoji školy, s filosofií živého sociálního organismu. Jejich dlouholetá dobrá spolupráce vypovídá o kvalitě vztahu mezi učiteli a rodiči. Můj předpoklad je, že rodiče budou tyto vztahy hodnotit kladně.

Způsob výuky ve waldorfské pedagogice: Způsob výuky, ve kterém je rovnoměrně rozvíjeno myšlení, cítění a vůle. Vyučované informace jsou dětem předávány skrze zkušenost a zážitky. Škola zprostředkovává i rodičům zážitky z výuky jejich dětí⁵⁰. Domnívám se, že někdy dochází u některých rodičů k nepochopení požadavků waldorfské pedagogiky, z důvodu nepochopení nebo nedostatečné znalosti základu a principů, ze kterých pedagogika vychází. Přesto předpokládám, že harmonické pojetí výuky je významným faktorem v rozhodování..

5.2.3. Hypotéza o informovanosti

Závislost informovanosti na umístěním dítěte – Pokud má rodič možnost získat informace snadno, v dostatečném množství a kvalitě, může se s větší zodpovědností rozhodovat a jeho souhlas bude informovaný. Informovanost tedy hraje také důležitou roli v rozhodování rodiče o umístění dítěte do této školy. Informovanost je soubor informací o škole, o způsobu výuky, který rodič získá, a to z akcí pořádaných školou, či

⁵⁰ třídní schůzky, dny otevřených dveří

z médií (tisk, internet atd.) K získávání informací by mělo docházet jednoduchou a rychlou cestou – snadná dostupnost informací.

Kvalita – Informace by měly být podrobné, přehledné. Objem informací by měl zahrnovat oblast výuky a pedagogiky a taktéž oblast akcí pořádaných školou a spolkem rodičů.

Operační definice

Informovanost: cesta, kterou respondent obdržel danou informaci (médiá, letáky apod.)

Informovanost veřejnosti o škole je realizována jak pomocí akcí, tak pomocí médií. Školní akce jsou oblíbené a navštěvované. Propagace školy tedy zřejmě funguje dostatečným způsobem.

5.3. Realizace výzkumu rozhovorů

S rodiči jsem vedla rozhovory pro výzkum jejich rozhodnutí pro waldorfskou pedagogiku. V první otázce rozhovoru jsou především dotčeny detailněji jejich motivy rozhodnutí a konkrétní metody používané ve výuce ve waldorfské škole, které rodičům imponují a díky nimž se rozhodli pro umístění dítěte ve waldorfské škole. Druhá otázka zjišťuje důvod výběru školy s waldorfskými třídami v Praze 6 – vzhledem k tomu, že v Praze 5 (Jinonice) je waldorfská škola s delší tradicí a kvalitním zázemím.

Pro rozhovory jsem oslovila 10 rodičů (12 % z celkového počtu respondentů). Záměrně jsem vybrala rodiče žáků prvního stupně, protože tato skupina rodičů se rozhodovala o umístění dítěte za stávajících

podmínek. Výběr vzorku respondentů pro rozhovory byl v rámci tříd prvního stupně náhodný, abych tak minimalizovala možnost zkreslení tohoto šetření, vzhledem k nízkému počtu oslovených respondentů.

6. Výsledky výzkumu

Výsledky shrnují úspěšnost výzkumu a odrážejí číselné vyjádření sebraných dat.

6.1. Statistické zpracování

Návratnost dotazníků⁵¹ byla 77,5 %, tzn. z 80 respondentů odpovědělo 62. Pro přehlednost jsou výsledky zaneseny do tabulky v příloze č. 7.

Jako statistický údaj pro zpracování odpovědí, je použit modus – tedy nejčastěji se vyskytující odpověď.

Otázka č. 1 - Tráví vaše dítě dojížděním do školy více času nežli 20 min?

29 dotazovaných odpovědělo ano, 33 odpovědělo ne. Škola je tedy pro většinu rodičů v hůře dostupné lokalitě.

Otázka č. 2 – Líbí se mi:

a) zařízení tříd?

51 respondentů odpovědělo ano, 11 odpovědělo ne. Výsledek tedy jasně ukazuje k pozitivnímu přijímání interiérů tříd.

b) přátelské vztahy mezi rodiči?

55 dotazovaných odpovědělo ano, 7 odpovědělo ne, což jednoznačně vypovídá o přátelské atmosféře.

⁵¹ Příloha č. 6

c) otevřenost učitelů vůči rodičům?

62 ano, 0 ne – Rodiče se cítí být stoprocentně vítanými partnery pro spolupráci a společnou výchovu dětí.

d) způsob výuky?

62 ano, 0 ne - Překvapující jednohlasná shoda o důvěře v danou pedagogiku.

Otázka č. 3 - V době, kdy jste hledal/la školu pro své dítě, navštívil/la jste nějakou školní akci?

38 respondentů odpovědělo ano, 24 odpovědělo ne. Většina rodičů při zjišťování informací pro vyhledání školy pro své dítě navštívilo nějakou školní akci.

Otázka č. 6 - Pokud jste jich navštívil/la více, která se Vám nejvíce líbila? V této otázce rodiče sami doplnili odpověď - jednoznačně nejoblíbenější akcí je jarmark (67 %).

Otázka č. 4 - Kterou ze školních akcí jste navštívil/la?

a) Jarmark

39 respondentů odpověděli ano a 23 ne. Z tohoto výsledku vyplývá, že jarmark je akcí oblíbenou i dobře propagovanou.

b) seminář pro rodiče

14 dotazovaných akcí navštívilo a 48 ne. Buďto se jedná o nízkou propagaci tohoto druhu akcí, nebo jsou vyhledávány jen malým vzorkem rodičů.

c) školní akademii

21 odpovědí ano, 41 ne. Podle výsledku akademie není příliš vyhledávanou školní akcí, což by jistě stálo za změnu, protože je to výborná prezentace žákovských prací a proto rodiče nastávajících žáků i děti samy by zde získaly jasnější obraz o způsobu práce ve waldorfské škole.

d) besedu s rodiči

19 odpovědí ano a 43 odpovědí ne. Beseda s rodiči se z výsledků výzkumu ukazuje jako málo vyhledávaná. A zřejmě nekvalitně propagovaná.

Otázka č. 5 - Jak jste se o nich dozvěděl/la?

a) z informativního letáku

5 odpovědí ano 57 odpovědí ne – letáky se ukazují jako málo účinné prostředky propagace.

b) od známých

50 odpovědí ano, 12 odpovědí ne. Osobní doporučení se opět ukazuje jako nejsilnější a nejjistější reklamní prostředek.

c) z internetových stránek

0 odpovědí ano 62 odpovědí ne - tento výsledek jednoznačně ukazuje špatnou prezentaci na internetu a nefunkčnost tohoto významného media.

c) z tisku

2 odpovědi ano, 60 odpovědí ne. Výběr periodika, ve kterém škola inzeruje, není dostatečný - zřejmě nepatří mezi nejčtenější

Otázka č. 7 - Jak jste se o škole dozvěděl/la?

a) z informativního letáku

3 odpovědi ano, 59 odpovědí ne. Toto medium se opět ukazuje jako neefektivní.

b) od známých

35 odpovědí ano, 27 odpovědí ne. Velice funkční a osvědčená cesta toku informací.

c) z internetu

14 odpovědí ano, 48 odpovědí ne – ukazuje na špatnou dostupnost informací z internetu.

d) z tisku

12 odpovědí ano, 50 odpovědí ne. V denním tisku, zřejmě rodiče informace tohoto druhu nevyhledávají.

e) ze školky

15 odpovědí ano, 47 odpovědí ne. Nízká informovanost ze školek je překvapivá, vzhledem k úsilí, které je věnováno oslovování rodičů prostřednictvím školky.

Otázka č. 8 - Hodnotíte dosažitelnost informací o škole jako snadnou?

20 dotazovaných odpověděli ano a 42 odpověděli ne, z čehož vyplývá, že informace jsou obtížně získatelné.

Otázka č. 9 - Navštěvovalo dítě waldorfskou mateřskou školu

26 dotazovaných odpovědělo ano, 36 odpovědělo ne

1) Většina žáků nenavštěvovala waldorfskou školku, takže se větší část rodičů musela seznámit s waldorfskou pedagogikou prostřednictvím prezentace školy.

6.2. Zhodnocení výsledků a hypotéz kvantitativního výzkumu faktorů

K hypotéze 5.2.1. dostupnost školy – 29 (48 %) žáků bydlí v blízkosti školy, 33 (52 %) žáků dojíždí z větších vzdáleností. Rodiče tedy opravdu volí pedagogickou alternativu před dostupností lokality, jsou tedy ochotni udělat něco navíc pro to, aby jejich dítě mohlo navštěvovat školu s alternativním výukovým programem. Poměr žáků z Prahy 6 a žáků z jiných lokalit je poměrně vyrovnaný, znamená to tedy, že zájem o tento druh pedagogiky v Praze 6 je. Zájem o alternativu v této lokalitě je pravděpodobně i díky dobře fungující waldorfské školce⁵².

K hypotéze 5.2.2. atmosféra školy

Zařízení interiérů tříd se líbí 81 % rodičů. Prostředí tříd, které je tvořeno především vybavením z přírodních materiálů (dřevo, bavlna, květiny), barevným tónováním malby stěn třídy⁵³ tedy působí na většinu rodičů příjemně.

⁵² viz seznam waldorfských mateřských školek v úvodu s. 4

⁵³ viz kap. 3

Přátelské vztahy mezi rodiči zhodnotilo kladně 55 rodičů, tímto vyjádřením 89 % respondentů se dá říci, že škola vyznačuje přátelskou atmosféru.

Otevřenost učitelů vůči rodičům je hodnocena kladně 100 %. Tento fakt poukazuje na výjimečný přístup učitelů nejen k žákům, ale i k rodičům. Rodič má pocit, že je přijímán jako vítaný a rovnocenný partner, je dostatečně informován učitelem.

Neuvěřitelných 100 % rodičů se vyjádřilo kladně pro způsob výuky, což je trochu překvapující závěr, neboť ne všichni rodiče si předem dovedou udělat přesný obrázek o výuce ve waldorfské škole, takže jsem předpokládala jisté výhrady k této oblasti. Nebo je možné, že rodiče mající výhrady jsou mezi respondenty, kteří se výzkumu nezúčastnili. Ukazuje se, že tento faktor je pro rodiče jedním z rozhodujících. V této oblasti zřejmě již přináší své ovoce práce učitelů s rodiči. Celkově rodiče odpovídali kladně na vnímání atmosféry školy.

Rodiče hodnotili nejúspěšnější akcí školy jarmark. Je to akce, na které působí jak příjemné interiéry školy, přátelská setkání a výborná organizace při přípravě. Benefiční cíl jarmarku také přispívá k nesení školní atmosféry v duchu sociálně smysluplného snažení (viz sociální trojčlennost⁵⁴). Kromě toho má návštěvník možnost seznámit se zde s výsledky výuky – výstava žakovských prací, vystoupení dětí. Nejen zážitky, ale i výrobky z tvůrčích dílen či drobné dárečky, které si rodiče a děti odsud odnášejí, vedou k velké oblíbenosti této školní události.

⁵⁴ viz kap. 3.1.1. a 3.1.2.

K hypotéze 5.2.3. Informovanost

Dostupnost informací o škole byla z 68 % hodnocena jako špatná. Je tedy třeba zaměřit se na zlepšení tohoto faktoru a zajistit tok informací směrem k veřejnosti. Je třeba vybrat nejúčinnější prostředky propagace.⁵⁵

U dětí, které chodily do waldorfské školky, již rodiče měli s waldorfskou pedagogikou dřívější zkušenosti, avšak informovanost ze školek je jen 24 %. Z rodičů, kteří dostali informace ze školky a zároveň jejich dítě navštěvovalo WMS bylo 22 %. Takže o waldorfské škole se v ostatních školkách ví jen ze 2 %.

Školní akademie, která je výbornou prezentací žákovské práce, by si zasloužila kvalitnější propagaci. Propagace prostřednictvím známostí je vysoce funkční a úspěšná (80 % a 58 %) – stála by též za podporu.⁵⁶ Na propagačních materiálech týkající se akademie by měl být stručný odkaz vysvětlující průběh a význam akademie, aby lidé, kteří školní akademii nikdy nenavštívili, měli možnost utvořit si jasnou představu o tom, že je zde možno shlédnout výsledky práce žáků waldorfské školy po jednotlivých ročnících, a tudíž se podívat na to, jakým způsobem se zde demonstrují výsledky práce žáků waldorfských škol. A jaký celkový dojem tato vystoupení skýtají - jako reprezentace waldorfské pedagogiky, což naznačuje přístupy waldorfské pedagogiky k výuce.

⁵⁵ příloha č. 9

⁵⁶ příloha č. 8

6.3. Zhodnocení výsledků rozhovorů

Z rozhovorů s rodiči jsem vybrala shodující se názory. Výsledky jsem hodnotila procentuálně, aby bylo zřejmé jaká část dotazovaných zastává následující odpovědi.

Na otázku: Proč si vybrali školu v Praze 6?

Menší část (25 %) rodičů odpověděla ve smyslu snazší dostupnosti školy a pro dítě rychlejšího a bezpečnějšího dosažení školy. (Samostatnost dítěte při dojíždění do školy považovali za důležitou).

33 % rodičů své rozhodnutí zdůvodnili bezproblémovým přijetím dítěte do školy (i přestože je docházka dítěte do školy spojená s finanční úhradou) – škola v Praze 5 má každoročně velký převis přihlášených dětí – přibližně 30 % žádostí nemohou uspokojit.

Většina (42 %) rodičů odpověděla, že se rozhodovali pro konkrétního třídního učitele. Což je velmi důležitý faktor, neboť učitel vede dítě celých devět let a na kvalitě učitele tudíž mnoho závisí. Proto řada rodičů věnovala velkou pozornost jeho výběru, protože je to člověk, který bude dítě ovlivňovat a utvářet a to po poměrně dlouhý úsek života dítěte.

Otázka: Proč jste si zvolili právě waldorfskou pedagogiku?

Zodpověděli rodič následujícím způsobem:

Děti se učí žít v souladu s přírodou i ostatními lidmi a úctě k duchovním a kulturním hodnotám. (14 %)

Učitelé přistupují k dětem s hlubším poznáním, porozuměním a s lepším pochopením vyučovacího procesu. Váží si bližšího kontaktu školy s rodinou při společných akcích i schůzkách. Mají pocit partnerství ne podřízenosti. (35 %)

Cení si rozvoj celé osobnosti dítěte, a vedení dítěte ke spolupráci a ne k tvrdé soutěživosti. (8%)

Dítě navštěvovalo waldorfskou mateřskou školu, kde bylo spokojené a rodiče těž. Líbí se jim prostředí a přístup učitelů k dětem.(2%)

Rodiče nechtěli dětem zprostředkovat vlastní negativní zážitky ze školy - neurózu ze strachu ze špatných známek, z nezvládnuté látky, ze zapomenutých úkolů. Naopak chtějí podpořit dítě, aby navštěvovalo školu rádo. (8%)

Zaujal je způsob, jakým je dětem předávána učební látka, umožňuje dětem nahlédnout do tajů předmětu a tím probudit jejich zájem o poznávané. Dítě není příliš zaplavováno informacemi, takže i nadále neztratí zájem o vzdělávání na vyšších stupních. (11%)

Rodičům se líbí způsob výchovy, který neubíjí v dětech jejich individuální schopnosti, ale jemně je kultivuje a rozvíjí, díky zaměření waldorfské pedagogiky na celistvý rozvoj člověka. (32%)

7. Návrh nového plánu prezentace

Zlepšit aktualitu internetových stránek školy. Funkční aktualizované a dobře dostupné internetové stránky jsou v současnosti základním požadavkem na kvalitní dostupnost informací. Je tedy nezbytností, aby se rodiče ve spolupráci s učiteli postarali o nápravu v této oblasti. Zvýšit informovanost ve školkách – distribuovat do školek též školní časopis. Zajistit kvalitní propagaci dnu otevřených dveří. Na kurzy pro rodiče zvát širší veřejnost, zaměřit se opět na propagaci ve školkách.

Inzerce v novinách nemá v oblasti propagace školy smysl, protože se jedná o školu jen pro určitý typ lidí. A proto je vhodnějším prezentovat se prostřednictvím internetu.

Součástí besed s rodiči zajistit rozhovory s absolventy základních waldorfských škol, se studenty vyššího středního stupně waldorfských škol. Na besedách by se rodiče měli seznámit s třídním učitelem nastávající první třídy, aby poznali do jakých rukou dítě budou svěřovat. A protože je to akce směřovaná k zápisům do první třídy, je třeba ji ve školkách lépe propagovat nejen prostřednictvím letáků, ale též vysvětlit učitelům školky podrobnosti, aby byli právě oni schopni rodičům, kteří mají děti v předškolním věku, doporučit účast na besedě s učiteli.

Školní akademii je třeba lépe propagovat použitím větších plakátů (s podrobnějším uvedením informací – viz kap. 6.2.) ve školkách.

Ve školním časopise a informačních brožurách je možné využít citace z rozhovorů s rodiči – Proč se rozhodli umístit své dítě do ZŠ Dědina.

Závěr

Výzkum poslouží k formulaci návrhu na vytvoření cíleného programu pro propagaci školy a pedagogiky, pro oslovování cílové skupiny rodičů a nábor žáků do Základní školy Dědina v Praze 6, resp. jejích waldorfských tříd.

Překvapivě slabý výsledek v otázkách informovanosti, musí vést k nápravě především v této oblasti. A zkvalitnit tak projekt na prezentaci školy.

Informovanost je slabé místo v prezentaci školy. Jednotlivé školní akce nejsou aktuálně prezentovány na internetových stránkách. Hypotéza o dobré informovanosti je tudíž neplatná.

Atmosféra školy je hodnocena ve všech jejích složkách kladně. Znamená to, že tyto faktory působí na rozhodování rodičů o umístění dětí ve vysoké míře. Předpokládaná hypotéza se tedy potvrdila.

Škola není příliš podporována Úřadem Městské části Prahy 6. Stačila by dobrá vůle k dofinancování úvazků, více rodičům by se škola stala dostupnější, vzhledem k odpovědnosti vztahující se k úhradě finančního příspěvku.

Ačkoliv je škola umístěna v sídlišti a stavba je panelová, výhodou je blízkost Šáreckého údolí pro vycházky.

Hypotéza o dostupnosti lokality se potvrdila – vzdálenost není rozhodující, i když procentuální rozdíl ukazuje, že rozdíl v počtu odpovědí je jen malý – značná část dětí je z Prahy 6.

Cílem práce bylo nejen objasnit faktory hrající roli v rodičů s umístěním dítěte a vlastní participaci na dění školy, ale podat celkový obraz podstaty a fungování waldorfské školy (spolupráce rodičů a učitelů). Práce kolegia i učitele, jako jednotlivce, práce spolku rodičů a společné působení učitelů i rodičů ve výchově dítěte.

Rozhovory ukázaly význam výběru třídního učitele při volbě školy.

Rodičům záleží na waldorfské výuce pro dítě, proto volili jistotu přijetí do školy v Praze 6 před nejistotou přijetí do školy v Praze 5.

Dalším podnětem byl individuální přístup k dítěti, hlubší poznání rozvoje dítěte a celistvý rozvoj osobnosti dítěte, jako trojčlenné bytosti.

Zajímavý je fakt, že waldorfské školy ve světě i v ČR jsou samostatné subjekty. Aplikace waldorfské pedagogiky v Praze 6 Dědina probíhá formou integrace waldorfských tříd do základní školy. Na základě rozhovorů s rodiči, jsem dospěla k názoru, že tato varianta je funkční, rodiče jsou spokojeni s výukou i chodem tříd.

Seznam literatury

Literatura:

- *Utváření výuky v 1.až 8. třídě waldorfské školy, Ostravská univerzita 1998
- *Člověk a výchova 3,4/2003, Asociace waldorfských škol (Člověk a výchova – administrace Písek), Písek 2003
- *Člověk a výchova 2/2000, Asociace waldorfských škol (Člověk a výchova – administrace Semily), Semily 2000
- *F. Calgren, A. Klingborg, Výchova ke svobodě, Baltazar, Praha 1991
- *R. Steiner, Výchova dítěte a metodika vyučování, Baltazar, Praha 1993
- *R. Steiner, Všeobecná nauka o člověku jako základ pedagogiky, Opherus, Semily, 2003
- *M. Disman, Jak se vyrábí sociologická znalost, Karolinum, Praha, 2006
- *B.C.J. Lievegoed, Vývojové fáze dítěte, Baltazar, Praha, 1992
- *C.von Headebrand, O duševní podstatě dítěte, Baltazar, Praha, 1993
- *R. Steiner, Filosofie svobody, Michael, 1993
- *M.Scott Peck, Svět, který čeká na zrození – návrat k civilizovanosti, Argo Praha, 2003
- * Rudolf Steiner: Tajemství barev, nakladatelství Fabula, Hranice 2005
- *K. Hau, Trojnost v ročním koloběhu, 1995 (vydavatel neuveden)
- *Okruh a střed 4/2002, Obec křesťanů, Praha 2002
- * J.W. Goethe, Smyslově-morální účinek barev, Fabula, Hranice 2004

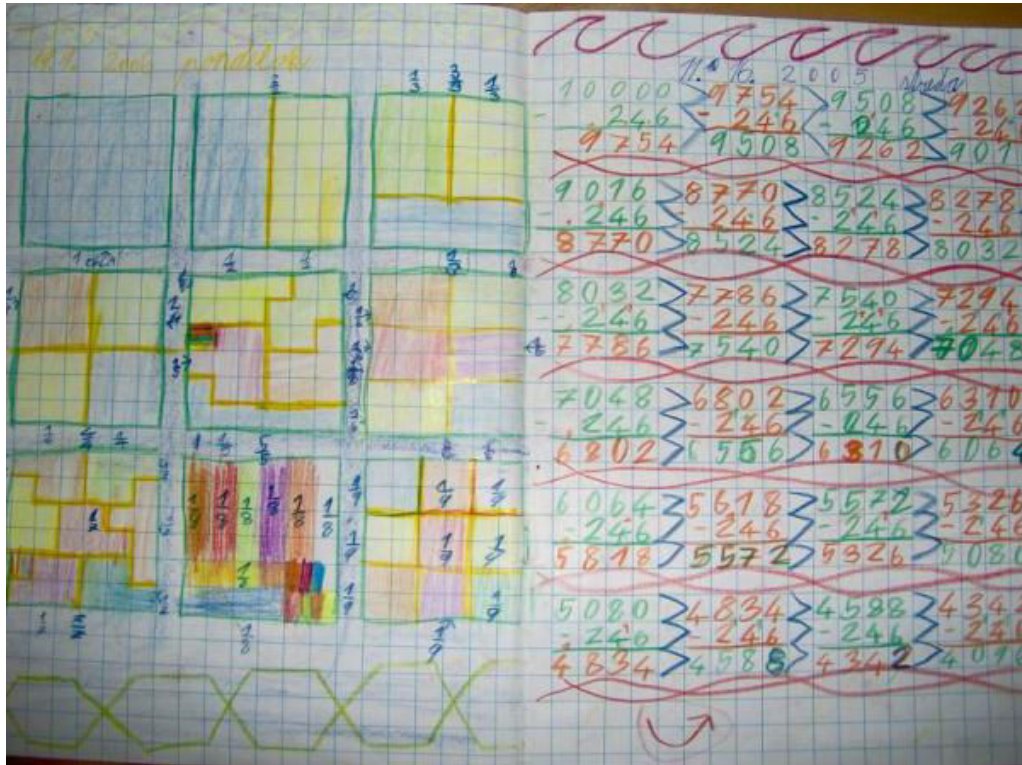
Dlaší zdroje:

<http://www.msmt.cz/Files/Predpisy1/sb190-04.pdf>

Přílohy

- Příloha č. 1 : Ukázka epochového sešitu (český jazyk)
- Příloha č. 2 : Ukázka vysvědčení (se slovním hodnocením)
- Příloha č. 3 : Desky školního časopisu
- Příloha č. 4 : Vzor dotazníku
- Příloha č. 5 : Instrukce k vyplnění dotazníku
- Příloha č. 6 : Vyplněný dotazník
- Příloha č. 7 : Tab. 1 - vyhodnocení dotazníků
- Příloha č. 8 : Graf – úspěšnost propagace školních akcí
- Příloha č. 9 Graf – úspěšnost propagace školy

Příloha č. 1 : Ukázka epochového sešitu

Příloha č. 2 : Ukázka vysvědčení (se slovním hodnocením)

ČESKÁ REPUBLIKA
ZÁKLADNÍ ŠKOLA DĚDINA

IZO 048 133 914

Třída: IV. D. Ročník: Číslo v třídním výkazu: Školní rok: 2005/2006

VYSVĚDČENÍ
list B

Jméno a příjmení:

Datum narození: Rodné číslo:

1. pololetí	
list B číslo 1	listů B celkem 2
Chování, povinné předměty, nepovinné předměty, zájmové útvary	
<p>Vojtěchu,</p> <p>v tomto pololetí jsi úspěšně pokračoval v několika rovinách. Chvilky, srdeční jístředou a sněhlým hlasem jsi čel. vědomým vedením sepsal v epochových sešitech se ti podařilo zpracovat přehledné a správné texty. Doufám, že ti nim brzy přibude krásná písma. Nejvíce jsi ale pokračoval v hodinách matematiky. Kloučím jsi velmi dobře porozuměl a práce s nimi ti přinášela radost. Umadřením jsi správně a rychle pročítal, až jsem pro tebe našel další nové příklady. Trpělivě, ochotně a se vlastní iniciativou jsi s touto látkou pomáhal svým spolužákům. Výuku jsi sledoval se studatou pozorností. Nikdy jsi velmi zajímavě pracoval, jindy jsi unaveně hledal na lavici, nebo svou pozornost přenesl na knížku či malování a</p>	

bylo velmi těžké pro nás oba ji vrátit zpět.
To se znovu odraáelo v diktaech. Když
jsi se ale začal snažit, zmizely hrubé chyby a po-
darilo se ti napsat i několik bezchybných. Vepo-
še českého jazyka jsi vymyslel množství krásných
příkladů slov přívlastků. Pochopil jsi stavbu slo-
va a naučil se všechny slovní druhy, které jsme
protvářili. Napsal jsi také velmi dobrý srovnávací
test.

V matematice jsi dokázal vyřešit všechny
příklady se slonky, a to i s těmi složitými, kte-
ré měly v číselní i jmenovatelé čísla řádů de-
setitisíců. Oba své testy dopadly rybově. Musí
mě jít, že jsi si v oněmých hodinách neporadil s
písemným násobením.

Vepoše vlastivědy jsi souběžně pracoval.
Vyrobil jsi pěkný model Staroměstské radnice a
sajímavé plány cest a místností. Opět jsi sava-
řil epochu rybovým testem.

V přírodovědě máš pravidelně domácí
úkoly, ale jsou odbyté a velmi kusé. Těším se,
že budeš pozornější a příště vše přesně zapíšeš.

v Praze
dne 31. ledna 2016

 68

Mgr. Miroslav Moudrý
ředitel(ka)

Jolana Reichertová
řídící učitel(ka)

Upozornění: Vysvědčení - list B je platné pouze jako nedílná součást Vysvědčení - listu A.

Příloha č. 3 : Desky školního časopisu

ČASOPIS WALDORFSKÝCH TŘÍD

v Praze - Dědině

(úvodní vydání)

Waldorfské školství ve světě a v ČR,
Základní principy waldorfské pedagogiky,
Waldorfské vyučování v praxi
(psaní, matematika, cizí jazyky a ruční práce v 1. třídě),
Představujeme naše učitele, Michaelská slavnost

68

Příloha č. 4 : Vzor dotazníku

Dotazník

1. Tráví vaše dítě dojížděním do školy více času nežli 20 min?

ano/ne

2. Líbí se mi:

a) zařízení tříd ano/ne

b) přátelské vztahy mezi rodiči ano/ne

c) otevřenost učitelů vůči rodičům ano/ne

d) způsob výuky ve waldorfské *pedagogice* ano/ne

3. V době, kdy jste hledal/la školu pro své dítě, navštívil/la jste nějakou školní akci? ano/ne

4. Kterou ze školních akcí jste navštívil/la?

a) jarmark ano/ne

b) seminář pro rodiče ano/ne

c) školní akademii ano/ne

d) besedu s rodiči ano/ne

5. Jak jste se o ni dozvěděl/la?

a) z informativního letáku ano/ne

b) od známých ano/ne

c) z internetových stránek ano/ne

d) z tisku ano/ne

6. Pokud jste jich navštívil/la více, která se Vám nejvíce líbila?

.....

7. Jak jste se o škole dozvěděl/la?

- a) z informativního letáku ano/ne
- b) od známých ano/ne
- c) z internetu ano/ne
- d) z tisku ano/ne
- e) ze školky ano/ne

8. Hodnotíte dosažitelnost informací o škole jako snadnou? ano/ne

9. Navštěvovalo dítě waldorfskou mateřskou školu? ano/ne

Příloha č. 5 : Instrukce k vyplnění dotazníku

Informace pro respondenty: Co je to za dotazník a proč jej vyplnit?

- 1) Tento dotazník je součástí bakalářské práce, jeho vyplněním přispějete k jejímu dokončení.
- 2) Výsledky výzkumu, jehož je dotazník součástí, ukáží, na které faktory je třeba se zaměřit při prezentaci školy. Zlepšením prezentace školy můžeme očekávat příliv žáků, a proto praktická aplikace výsledků tohoto dotazníku může ve svém konečném důsledku vést ke zvýšení počtu žáků ve škole a tím i ke snížení plateb na úhradu školného.
- 3) Pro potřeby výzkumu a k zajištění anonymity je zřízena emailová schránka, která obsahuje email s dotazníkem a s instrukcemi k jeho vyplnění a odeslání na adresu sběratele dat: E-adresa: wbadatel@seznam.cz, heslo: dotaznik. Po ukončení výzkumu bude tato schránka zrušena. Tento dotazník vyplní rodiče žáků waldorfských tříd, je anonymní (prosím nepodepisovat, vyplňte ty odpovědi, které nejlépe odrážejí Váš názor).

Návod pro respondenty: Jak dotazník vyplnit?

Schránka obsahuje email s dotazníkem a email s instrukcemi na vyplnění.

Email s instrukcemi slouží k přečtení návodu na vyplnění dotazníku.

Email s dotazníkem slouží k jeho vyplnění a odeslání zpět k tazateli.

Každý kdo otevře email s dotazníkem, zvolí funkci odpovědět. V novém okně se mu objeví dotazník, který vyplní (u každé otázky si zvolí, kterou v dotazníku ponechá, tu odpověď, se kterou nesouhlasí vymaže) po ukončení práce email odešle.

Příloha č. 6 : Vyplněný dotazník

Odpověď na dotazník

> ----- Původní zpráva -----
> Od: Irena Janská <irena.janska@seznam.cz>
> Předmět: dotazník
> Datum: 22.10.2007 15:15:25
> -----
> Dotazník
>
> 1. Škola je pro Vás v dobře dostupné lokalitě
 ano
> 2. Líbí se mi:
> a) zařízení tříd
 ano
> b) přátelské vztahy mezi rodiči
 ano
> c) otevřenost učitelů vůči rodičům
 ano
> d) působ výuky ve waldorfské pedagogice
 ano
>
> 3. V době, kdy jste hledal/la školu pro své dítě,
navštívil/la jste nějakou
> školní akci?
 ne

> 4. Kterou ze školních akcí jste navštívil?
> a) jarmark
 ne
> b) seminář pro rodiče
 ne
> c) školní akademii
 ne
> d) besedu s rodiči
 ne
>
> 5. Jak jste se o ni dozvěděl?
> a) z informativního letáku
 ne
> b) od známých
 ne
> c) z internetových stránek
 ne
> d) z tisku
 ne
>

> 6. Pokud jste jich navštívil/la více, která se Vám nejvíce
líbila?
>
> 7. Jak jste se o škole dozvěděl?
> a) z informativního letáku
 ne
> b) od známých
 ano
> c) z internetu
 ano
> d) z tisku
 ne
> e) ze školky
 ne
>
> 8. Hodnotíte dosažitelnost informací o škole jako snadnou?
 ne
>
> 9. Navštěvovalo vaše dítě waldorfskou mateřskou školu?
 ano

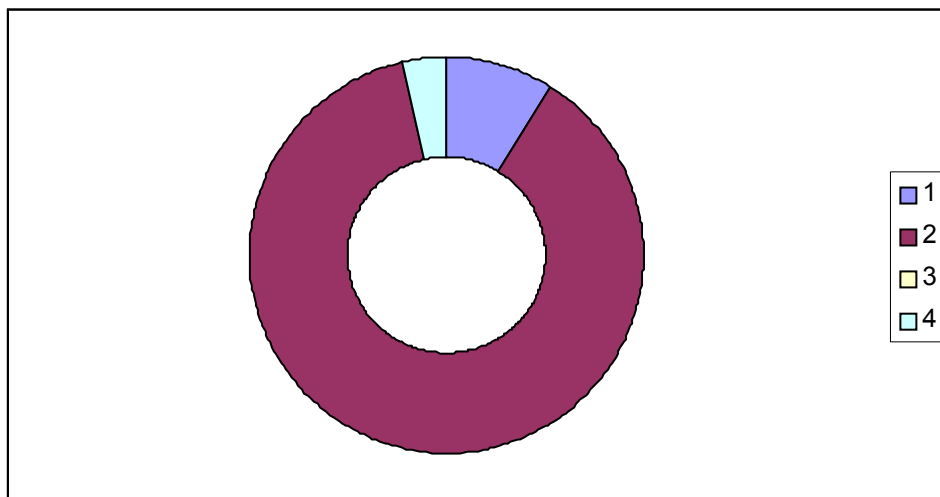
> No virus found in this outgoing message.
> Checked by AVG Free Edition.
> Version: 7.5.488 / Virus Database: 269.14.13/1074 - Release
Date: 16.10.2007
> 14:14

Příloha č. 7 : Tab. 1 - vyhodnocení dotazníků

Vyhodnocení dotazníků					
otázky	Číslo	Počet odpovědí ano	%	Počet odpovědí ne	%
	1	29	48	33	52
	2a	51	81	11	19
	2b	55	89	7	11
	2c	62	100	0	0
	2d	62	100	0	0
	3	38	62	24	38
	4a	39	64	23	36
	4b	14	23	48	77
	4c	21	34	41	66
	4d	19	31	43	69
	5a	5	9	57	91
	5b	50	80	12	20
	5c	0	0	62	100
	5d	2	2	60	98
	7a	3	10	59	90

7b	35	58	27	42
7c	14	23	48	77
7d	12	20	50	80
7e	15	25	47	75
8	20	32	42	68
9	26	42	36	58

Příloha č. 8 : Graf – úspěšnost propagace školních akcí

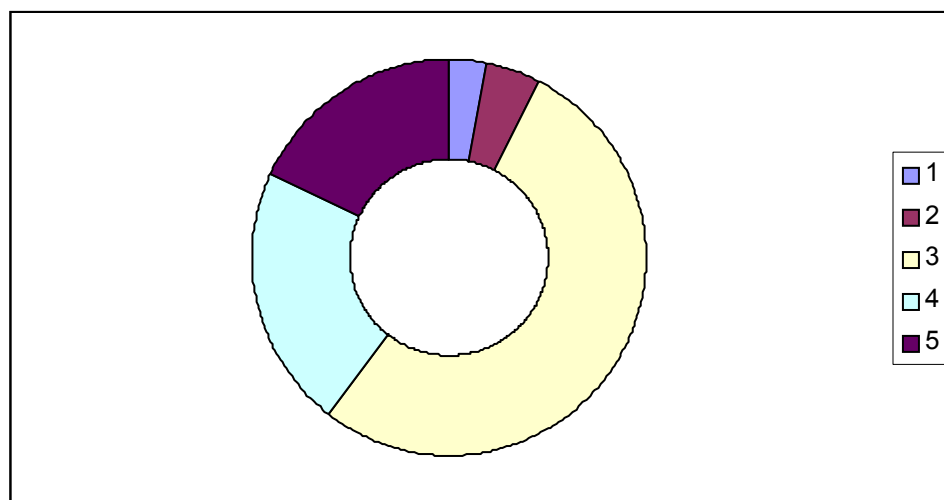
1 informativní leták

2 od známých

3 z internetu

4 z tisku

Příloha č. 9 Graf - úspěšnost propagace školy

1 informativní leták

2 známí

3 internet

4 tisk

5 školka